

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО- ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
«БЕЙТ-ХАНА»

**ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА**

на тему:

**МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗА ВИМОГАМИ
КОНЦЕПЦІЇ НУШ**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ЗПО-19-Маг
напряму підготовки (спеціальності)

013 Початкова освіта

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Анопрієнко Я.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник Овчаренко О.В.

(прізвище та ініціали)

Оцінка _____

Дніпро - 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ І. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ	
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВІДПОВІДНО ДО ЗАВДАНЬ РЕФОРМИ ОСВІТИ В	
УКРАЇНІ.....	7
1.1 Концепція Нової української школи і формування ключових	
компетентностей школярів з навчання мов.....	7
1.2 Компетентністний підхід і вимови до результатів навчання з іншомовної	
освіти у Державному стандарті початкової освіти	12
1.3 Сучасні технології формування ключових компетентностей з іноземної	
(англійської) мови у контексті реформи «Нова українська школа»	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ І.....	34
РОЗДІЛ ІІ. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ	
КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В	
ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	36
2.1 Аналіз цільової аудиторії емпіричного педагогічного дослідження з	
формування ключових компетентностей з англійської мови у початкових класах	
КЗО «НВК №144»	36
2.2 Програма емпіричного запровадження сучасних підходів і методів для	
формування компетентностей НУШ на уроках англійської мови в початковій школі	
.....	40
2.3 Аналіз результатів і оцінка ефективності емпіричного педагогічного	
дослідження	58
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІ	63
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Сучасний етап розвитку цивілізації та суспільства вимагає від галузі освіти нових підходів, які відповідали б часу та потребам науки і техніки. Це стосується й іноземної мови, яка відіграє вкрай важливу (а часто і ключову роль) у міжнародному партнерстві, глобальному співробітництві, академічній мобільності і інших сферах, що потребують іншомовного спілкування.

З огляду на це, виникає гостра потреба змінити статус іноземної мови зі шкільного та вишівського предмету, мотивація до вивчення якого в учнів і студентів досить часто є низькою, у інструмент живого спілкування та пізнання світу. З метою впровадження подібних змін необхідною є реформа викладання іноземної мови на всіх етапах її вивчення, адже мова потребує постійної практики та вдосконалення. В умовах євроінтеграції володіння будь-якою іноземною мовою передбачає адекватну мовленнєву реакцію в різних комунікативних ситуаціях, для чого виникає потреба поєднати мовні елементи (фонетичні, лексичні, граматичні) із мовленнєвими навичками (читання, письмо, аудіювання, говоріння).

За оцінками експертів Британської Ради, роль учителя, в межах якої його завдання – забезпечити учнів даними, фактами, формулами, теоретичними викладками та іншою інформацією, давно застаріла, адже сьогодні іноземна мова є життєвою навичкою, оволодіння якою виходить далеко за межі простої репродукції. Сьогодні потрібне рішення, яке забезпечило б діяльнісний підхід до викладання, внаслідок чого учні досягають ключової мети вивчення іноземної мови – комунікація. Таким рішенням можна вважати концепцію Нової української школи, в якій реалізуються установка освіти на інтеграцію дисциплін, підготовку учнів до успішного життя в сучасному світі, навчання їх спілкуванню іноземною мовою, вирішуванню проблем різного характеру, формування толерантності, громадянської активності, поваги до себе та оточуючих. Підґрунтя для формування життєвих компетентностей має створюватися на початковому етапі навчання, адже саме початкова школа визначає подальший розвиток дитини і забезпечує її необхідним інструментарієм для засвоєння знань і вмінь наступних етапів

навчання.

Не зважаючи на те, що концепція Нової української школи вимагає міждисциплінарного підходу, такий предмет, як «Іноземна мова», залишається ізольованим навіть у межах НУШ. Це ставить перед учителями іноземних мов особливе завдання міжпредметної інтеграції, у виконанні якого вчителі можуть почуватися, з одного боку, досить вільно, а з іншого – відчувати певну нестачу досвіду інтеграції іноземної мови у викладання інших предметів і навпаки.

Актуальність теми, обраної для дослідження, полягає у необхідності визначення методів формування ключових компетентностей НУШ на уроках іноземної мови.

Об'єктом дипломного дослідження є рівень розвитку комунікативних навичок молодших школярів, а **предметом** – формування ключових компетентностей з англійської мови засобами сучасних педагогічних технологій.

Мета дослідження полягає у визначенні та емпіричному впровадженні основних шляхів і способів реалізації компетентнісного підходу Нової української школи до викладання англійської мови на початковому етапі. Досягнення мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- визначити специфіку освітніх реформ, передбачених Законом України «Про освіту», Державним стандартом початкової освіти та навчальними програмами та окреслити психофізіологічні особливості учнів молодшого шкільного віку з позиції компетентнісного підходу;
- виявити специфіку компетентнісного підходу та окреслити вимоги до результатів навчання в контексті освітньої реформи «Нова українська школа»;
- схарактеризувати сучасні методи формування ключових компетентностей Нової української школи;
- проаналізувати цільову аудиторію емпіричного педагогічного дослідження на базі початкових класів закладу загальної середньої освіти;
- емпірично перевірити способи та шляхи формування ключових компетентностей Нової української школи на уроках англійської мови в початковій школі;

– проаналізувати ефективність запропонованих методів формування ключових компетентностей з іноземної мови в контексті завдань Нової української школи.

До основних **методів дослідження** належать загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, аналогія) і методи емпіричного педагогічного дослідження (педагогічне спостереження, аналіз продуктів освітньої діяльності, метод експертних оцінок, опитування), описовий метод, також методи статистичної обробки даних. Дослідження спирається на наукові здобутки провідних зарубіжних (Р. Данон, Ф. Келлі, П. Трієр, М. Норріс, Р. Тайлор, М. Фрімен тощо) і вітчизняних (В. Андрущенко, В. Безрукова, Н. Бібік, М. Вашуленко, С. Гончаренко, І. Гудзик, Л. Дольнікова, Ю. Мальований, О. Мариновська, О. Онопрієнко, О. Пометун, Р. Собко) науковців, які зосередили дослідницьку увагу на ключових компетентностях, пов'язаних із вивченням іноземних мов. Важливими для дослідження є роботи західних учених (С. Матісон, Р. Тайлор, М. Фрімен), наукові інтереси яких стосувалися міжпредметних зв'язків і предметної інтеграції, а також українських фахівців, які зосереджували наукову увагу на різних аспектах інтеграції як комплексного явища, зокрема:

- інтеграції змісту освіти (В. Андрущенко, В. Безрукова, С. Гончаренко, Л. Дольнікова, О. Мариновська);
- дидактичній складовій предметної інтеграції, її методологічних засадах, сутності її процесів, залученні комп'ютерних технологій до процесу інтеграції (Ю. Мальований, Р. Собко та інші);
- дидактичних можливостях інтеграції контенту початкової школи (Н. Бібік, М. Вашуленко).

Наукова новизна дипломного дослідження полягає в тому, що, враховуючи специфіку бази, на якій відбувалося емпіричне дослідження (заклад загальної середньої освіти з єврейським етнокультурним компонентом), були запропоновані білінгвальні завдання, які, на нашу думку, сприятимуть формуванню іншомовної та міжкультурної компетентностей, обидві з яких є ключовими для Нової української школи.

Апробація результатів дослідження проходила під час стажиської практики магістра і в формі участі у науково-практичній конференції «Гуманітарно-педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи», матеріали якої представлено у відповідному збірнику тез.

Логіка дослідження зумовила його структуру: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, 7 додатків на 12 сторінках, списку використаних джерел (76 найменувань, із них 11 – англійською мовою). Загальний обсяг роботи – 87 сторінок, із них 75 основного тексту. Робота містить 7 рисунків, 2 діаграми.

Результати дослідження можуть бути використані в курсі методики викладання іноземної мови в початковій школі в умовах освітніх реформ, а також безпосередньо у процесі організації освітнього процесу з навчання іноземних мов в системі початкової освіти.

РОЗДІЛ І. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВІДПОВІДНО ДО ЗАВДАНЬ РЕФОРМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

1.1 Концепція Нової української школи і формування ключових компетентностей школярів з навчання мов

Процеси глобалізації, інтеграції України до європейського і світового освітнього та інформаційного простору, а також швидкий темп розвитку інформаційно-комунікаційних технологій вимагають відповідної реакції від різноманітних галузей діяльності, зокрема освітньої. Такою відповіддю стали реформи середньої освіти, шляхом яких Україна йде вже протягом кількох років. У межах освітніх реформ визначаються пріоритети відповідної галузі, змінюються підходи до навчання, формуються нові погляди на навчальні досягнення та успішність учнів у майбутньому. Так, пріоритетом Закону України «Про освіту» є «різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [24].

Переосмислення та вдосконалення існуючих підходів і принципи, які б склали підґрунтя для новітнього освітнього середовища, знайшли своє втілення в концепції «Нової української школи» (НУШ), затвердженій у 2016 році [30]. В основі ідеології НУШ лежить компетентісний підхід, який вимагає принципово нових освітніх стандартів і впровадження особистісно-орієнтованого навчання, націленого на формування життєво важливих компетентностей. Відповідно до цього, НУШ визначає дев'ять ключових компонентів, що забезпечують досягнення освітньої мети сьогодення [там само]:

- 1) новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві;

- 2) умотивований учитель, який має свободу творчості й можливості професійного розвитку;
- 3) наскрізний процес виховання, спрямований на формування цінностей;
- 4) децентралізація та ефективне управління, завдяки яким школа отримує реальну автономію;
- 5) педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;
- 6) орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;
- 7) нова структура школи, яка надає змогу добре засвоїти новий зміст і набуті компетентності для життя;
- 8) справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує усім дітям рівний доступ до якісної освіти;
- 9) сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків як у приміщенні навчального закладу, так і поза його межами.

Оскільки пріоритетом НУШ, як ми вже зазначали, є саме компетентісний підхід до навчання, її стандарти ґрунтуються (але не обмежуються) на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» від 18.02.2016 р. Ці рекомендації визначають компетентність як «динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [там само]. У свою чергу, ключові компетентності слід розуміти як такі, що потрібні кожному для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя [там само]. На підставі вивчення основних потреб сучасного суспільства, Нова українська школа забезпечує розвиток ключових компетентностей, які в подальшому надаватимуть випускникам такої школи змогу цілком і повністю реалізувати свій потенціал в обраній галузі діяльності.

Згідно з концепцією НУШ, ці компетентності включають [там само]:

а) спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами. Ця компетентність передбачає вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування.

б) спілкування іноземними мовами, яке означає вміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування.

в) математичну компетентність, тобто культуру логічного і алгоритмічного мислення. Уміння застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для вирішення прикладних завдань у різних сферах діяльності. Здатність до розуміння і використання простих математичних моделей. Уміння будувати такі моделі для вирішення проблем.

г) основні компетентності у природничих науках і технологіях, які передбачають наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати.

д) інформаційно-цифрову компетентність, у межах якої йдеться про впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

е) уміння вчитися впродовж життя, під яким мається на увазі здатність до

пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя.

ж) ініціативність і підприємливість, які означають уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Вміння раціонально вести себе як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо.

з) соціальну та громадянську компетентності. Іншими словами, це всі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціо-культурного різноманіття.

и) обізнаність та самовираження у сфері культури. В цьому випадку йдеться про здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

к) екологічну грамотність і здорове життя, які передбачають уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Оскільки всі ці компетентності взаємопов'язані та в однаковій мірі важливі не лише в академічному, але й у життєвому плані, їх набуття має забезпечуватися під час вивчення різних предметів на різних етапах освіти. Зважаючи на орієнтацію на всебічний розвиток дитини, Нова українська школа виділяє **наскрізні вміння**, притаманні будь-якій компетентності [там само]:

- 1) уміння читати і розуміти прочитане;
- 2) уміння висловлювати думку усно і письмово;
- 3) критичне мислення;
- 4) здатність логічно обґрунтовувати позицію;
- 5) виявляти ініціативу;
- 6) творити;
- 7) уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення;
- 8) уміння конструктивно керувати емоціями;
- 9) застосовувати емоційний інтелект;
- 10) здатність співпрацювати в команді.

Розвиток наскрізних умінь є невід’ємною частиною набуття основних компетенцій, які складають «канву» розвитку учня, запропоновану Новою українською школою (Додаток А) [там само].

В умовах глобалізації та євроінтеграції особливої важливості та актуальності набуває вивчення іноземних мов як засобу міжособистісного і міжкультурного спілкування. З цим пов’язана підвищена увага до викладання іноземної мови, зокрема в початковій школі. Фахівці, наукові інтереси яких зосереджуються на викладанні іноземних мов у початковій школі (В. Редько, Л. Калініна, С. Ніколаєва та ін.), поділяють думку щодо місця й ролі початкової школи в процесі вивчення іноземних мов. Так, В. Редько зазначає, що 1–4 класи становлять «перший ступінь, щорізнобічно співвідноситься з освітніми галузями основної та старшої школи. Це й зумовлює його цільове спрямування, змістове наповнення, неперервність і наступність у всьому шкільному курсі» [56, с. 88]. Вчені наголошують, що якісне навчання іноземної мови саме в початкових класах є запорукою подальшого успіху в цьому процесі, адже «саме в початкових класах, де учні вперше ознайомлюються з культурою і мовою іншого народу, формується їхнє ставлення до навчального предмета «Іноземна мова», закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетентності, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення [56, с. 89; 28, с. 130; 48, с. 44].

Освітні реформи, пов’язані з концепцією Нової української школи, знайшли

своє відображення в Державних стандартах середньої освіти та у вимогах до результатів навчання зокрема в початковій школі, які ми розглянемо в наступному підрозділі.

1.2 Компетентнісний підхід і вимоги до результатів навчання з іншомовної освіти у Державному стандарті початкової освіти

У статті «Вивчення англійської мови в умовах Нової української школи» (2018) І. Б. Гуменюк зазначає, що, відповідно до загальної мети освіти як такої, іншомовна освіта спрямована на «формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини» [14]. В освітній програмі з іноземних мов у 1–4 класах, розробленій на підставі Державного стандарту початкової освіти, наголошується, що зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психофізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку [там само]. Окрім цього, педагогам необхідно пам'ятати, що в початковій школі дуже важливо викликати в учнів позитивне ставлення до іноземної мови, зацікавити їх у її вивченні, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування. Відповідно до Державного стандарту, «зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою» [там само]. Такий підхід надає змогу сформувати в учнів готовність до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні досягають рівня Pre A1. Кожен рівень характеризує результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти:

вивчення, викладання, оцінювання [там само].

Як зазначено в Державному стандарті, завдання іноземних мов у реалізації мети початкової освіти передбачає формування наступних вмінь [17, с. 16–17]:

- спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;
- розуміння на слух зміст автентичних текстів;
- читання і розуміння автентичних текстів різноманітних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватне використання досвіду, набутого у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів;
- використання в разі потреби невербальних засобів спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критичне оцінення інформації та використання її для різних потреб;
- висловлювання свої думки, почуття та ставлення;
- ефективна взаємодія з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

Поряд із цим, Державний стандарт також окреслює ключові функції іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти, які традиційно поділяють на освітню, виховну та розвивальну. Отже, згідно з Державним стандартом, **освітня функція** передбачає [там само, с. 17]:

- усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;
- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країн мови, що вивчається;
- залучення учнів до діалогу культур (рідної та іншомовної);
- розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;
- формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів (працювати з

підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

У свою чергу, **виховна функція** має на меті [17, с. 17]:

- формування в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу-носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;
- сприяння розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;
- формування емоційно-ціннісного ставлення до всього, що нас оточує;
- сприяння розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Нарешті, **розвивальна функція** спрямована на [там само, с. 17]:

- розвиток в учнів мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- формування готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;
- формування потреби подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;
- розвиток здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

У статті «Компетентнісні результати навчальних досягнень учнів молодшого шкільного віку з іноземної мови за новим державним стандартом початкової освіти» (2018) Т. К. Полонська звертає увагу на те, що чинна навчальна програма з іноземної мови передбачає досягнення учнями молодшого шкільного віку загальних і конкретних очікуваних результатів навчання (тобто компетентностей), визначених Державним стандартом початкової освіти [36, с. 20]. За її словами, загальні очікувані результати вказують на рівень розвитку кожного вміння на завершення циклу (1–2 класи і 3–4 класи) [17, с. 20]. Спираючись на Державний стандарт початкової освіти, можна узагальнити складники ключових і предметних компетентностей, що ними має володіти випускник закладів середньої освіти III ступеня. Вони також окреслюють кінцевий результат, який надає змогу побудувати освітню траєкторію здобувачів загальної середньої освіти [36, с. 21-25; 17, с. 20].

Отже, для кожного рівня володіння іноземною мовою передбачені свої знання, вміння та навички. Так, для рівня **Pre A1 (1-2 класи)** *«сприймання на слух»* включає розуміння коротких, простих запитань та тверджень, які вимовляються повільно та чітко, за потреби повторюються, та супроводжуються візуальними опорами або жестами з метою покращення розуміння. Учні також мають розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку в знайомому контексті при повільному та чіткому мовленні. Окрім того, вони повинні розпізнавати ціни, дати та дні тижня в знайомому контексті, при повільному та чіткому мовленні.

Згідно з вимогами до *«усної взаємодії»*, на рівні **Pre A1** від учнів вимагається вміння ставити та відповідати на запитання про себе та щоденні справи, вживаючи короткі, формульні вирази та застосовуючи жести для підкріплення інформації.

На етапі *«усного продукування»* учні продукують короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (напр., ім'я, адреса тощо).

На етапі *«зорового сприйняття»* учні мають розпізнавати знайомі слова в супроводі малюнків, наприклад, у меню ресторанів швидкого харчування, де є фотографії страв, або в книжці з малюнками, де використовується знайома лексика.

Під *«писемною взаємодією»* розуміють вміння учнів писати короткі фрази для надання базової інформації (ім'я, адреса, родина) у анкеті або записці, використовуючи словник.

Під час *«писемного продукування»* учні надають базову інформацію в письмовій формі (наприклад, ім'я, адреса, національність), за потреби використовують словник.

Нарешті, в межах *«онлайн-взаємодії»* учні встановлюють базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, розміщують прості онлайн вітання, вживаючи основні формульні вирази.

На рівні **A1 (3–4 класи)** *«сприймання на слух»* передбачає розуміння повільного та чіткого мовлення з довгими паузами, які робляться з метою полегшення усвідомлення змісту почутого. Вони також мають розуміти конкретну інформацію (наприклад, про місце або час) у знайомому повсякденному контексті при повільному та чіткому мовленні.

Під час «*усної взаємодії*» від учнів очікується взаємодія у простий спосіб, але комунікація при цьому цілком і повністю спирається на повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення. Окрім того, учні мають ставити та відповідати на прості запитання, ініціюють і вербально реагують на прості твердження з дуже знайомих тем.

На етапі «*усного продукування*» учні будують прості, здебільшого відокремлені фрази про людей і місця.

Щодо «*зорового сприймання*», учні повинні розуміти дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, упізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, які вони перечитують за потреби.

При «*писемній взаємодії*» учні запитують та надають особисту інформацію в письмовій формі.

В процесі «*писемного продукування*» учні надають в письмовому вигляді інформацію про себе (наприклад, уподобання, родина, домашні улюбленці), використовуючи прості слова та вирази, пишуть прості фрази та речення.

Щодо «*онлайн-взаємодії*», учні мають вміти писати дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки коротких речень, а також здійснюють прості онлайн покупки та робить заявки під наглядом дорослих.

За Т. К. Полонською, «конкретні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів визначають обов'язковий зміст, «ядро знань». Через засвоєння цього «ядра знань» відбувається розвиток умінь згідно із загальними цілями освітньої галузі. Конкретні очікувані результати показують, які складники ключових і предметних компетентностей мають бути сформовані в здобувачів освіти на кінець кожного циклу навчання» [36, с. 22]. Дослідниця також наголошує на тому, що параметри, запропоновані навчальною програмою для оцінювання академічних досягнень учнів, є орієнтовними і спрямованими на досягнення лише цієї мети, тому не варто їх розцінювати як орієнтовні параметри в навчанні [там само, с. 22].

Орієнтовні параметри навчально-пізнавальних досягнень учнів є наступними:

– *Сприймання на слух (аудіювання)*. Для першого класу обсяг прослуханого в записах матеріалу лежить у межах 1 хв., для другого – 1-1,5 хв., для третього – 1,5-2 хв., для четвертого – 2 хв.

– *Зорове сприймання (читання)*. Для першого класу обсяг одного тексту в словах лежить у межах 20-50 слів, для другого – 50-80, для третього – 80-100, для четвертого – 100-150.

– *Усна взаємодія (діалог)*. Для першого класу обсяг висловлення кожного правильно оформлених у мовному відношенні лежить у межах 1-3, для другого – 3, для третього – 4, для четвертого – 5.

– *Усне продукування (монолог)*. Для першого класу обсяг висловлення в реченнях лежить у межах 1-3, для другого – 3-4, для третього – 4-5, для четвертого – 5-6.

– *Писемне продукування (письмо)*. Для першого класу обсяг письмового повідомлення в словах лежить у межах 5-10, для другого – 10-25, для третього – 25 - 40, для четвертого – 40-50.

Відповідно до Державного стандарту, ці критерії слугують підґрунтям для оцінювання та контролю результатів навчальної роботи учнів на уроках і в домашніх умовах у процесі повсякденного моніторингу. Ще одним критерієм є результати перевірки їхніх навчальних досягнень [17, с. 25].

Згідно зі стандартом і програмою, навчальні досягнення здобувачів у 1–2 класах підлягають вербальному (словесному), формувальному оцінюванню, у 3–4 – формувальному та підсумковому (бальному) оцінюванню [там само, с. 25]. Така градація пов'язана з тим, що учні молодшого шкільного віку, зокрема 1–2 класу ще не володіють навичками відділення негативної реакції на свої вчинки від реакції на власну особистість. З цієї причини педагогам рекомендовано використовувати ті усні та/або письмові оцінні судження, у яких не міститься оцінка особистості учня. З іншого боку, формувальне оцінювання спрямоване на підтримку навчального розвитку дітей; побудову індивідуальної траєкторії їхнього розвитку; діагностику досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасне виявлення проблем й запобігання їх нашаруванню; аналіз ходу

реалізації навчальної програми й ухвалення рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивацію до прагнення здобути максимально можливі результати; виховання ціннісних якостей особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях [17, с. 23].

Щодо підсумкового оцінювання, воно передбачає «зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою» [там само, с. 23].

Формування життєво важливих компетентностей вимагає від учителів початкової школи готовності відповідати швидким змінам у суспільстві та в освіті задля забезпечення належного рівня викладання. Така готовність педагогів передбачає обізнаність у психо-фізіологічних особливостях учнів початкової школи, адже ці особливості в подальшому зумовлюють ефективність (або неефективність) обраних інструментів педагогічного впливу. Так, за словами науковців, в учнів молодших класів розвинене переважно конкретне (образне і дійове) мислення. Молодші школярі не помічають граматичної спільності слів, їм дуже важко зробити відповідні узагальнення. Вони ще не в змозі мислити поняттями, їхні уявлення пройняті образністю і пов'язаною із цим схильністю до конкретизації в навчанні [там само; с. 30].

Оскільки в такому віці мислення лише починає відображати суттєві властивості й ознаки предметів та явищ, воно це дозволяє молодшим школярам робити висновки, узагальнення тощо.

З цієї причини молодшим школярам набагато легше імітувати все те, що вони бачать, повторювати за вчителем або однокласниками, і в такий спосіб вони набувають необхідні навички для навчання.

Згідно з Державним стандартом початкової загальної освіти від 20 квітня 2011 року, Концепцією компетентнісно-орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи, Наказу МОН «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти», до основних вікових психологічних особливостей молодших школярів варто

фахівці відносять величезне бажання до гри, драми та веселощів, різку зміну дітьми оцінки свого соціального статусу, перенесення акцентування переважаючої діяльності з гри на навчання, доволі швидкий розвиток вольових якостей (здатності до зосередження уваги), порівняно швидкий ріст інтелектуальних можливостей, недостатню організованість діяльності, непосидючість, слабе використання можливостей своєї пам'яті, здатність до імітації тощо [18; 31; 46].

Педагогічний досвід учителів початкової школи свідчить про те, що маленькі діти усвідомлюють, що їм кажуть, навіть не розуміючи окремих слів. Інтонація, жести, вираз обличчя і обставини допомагають їм зрозуміти значення незнайомих слів. Уловлюючи таким чином зміст, вони починають розуміти мову.

Оскільки навчальна мотивація та емоційний стан молодших школярів значною мірою залежать від наявності і рівня розвитку у них інтересу до навчальних предметів, зовнішніх мотивів до процесу навчання у школі, вчителю необхідно постійно шукати й використовувати можливості для підвищення інтересу та заохочення школярів до вивчення англійської мови. Цьому, безумовно, сприяють цікавість, новизна змісту та форми викладу матеріалу, різноманітність вправ для виконання, достатнє використання під час занять рольових та інших ігор, віршів, аудіозаписів, відеозаписів, інших інформаційних технологій та постійна зміна видів навчальної діяльності.

Психофізіологічні характеристики молодших школярів знайшли своє відображення в концепції Нової української школи, відповідно до якої одним із найважливіших факторів впливу на мотивацію учнів до навчання є створення сприятливого освітнього середовища, яке заохочувало б представників початкової школи до активної діяльності під час уроку. Так, у Пораднику вчителя підкреслено, що «одним із важливих чинників для розвитку самовизначення і самоактуалізації дітей є забезпечення можливості здійснювати вибір у класі і, відповідно, приймати самостійні рішення, усвідомлюючи при цьому їх наслідки. Такі можливості для вибору вчителі можуть легко знайти впродовж навчального дня – це і вибір навчальних матеріалів, підходу до вирішення проблеми, місця за столом, де вони хочуть працювати та ін.» [50, с. 54].

Як зазначено в Типовій навчальній програмі з англійської мови (2019), вона (програма) не обмежує вчителів у порядку та змісті кожної теми. Певні теми (наприклад, «Моя родина, друзі», «Свята», «Помешкання» можуть вивчатися інтегровано [62, с. 26]. У програмі також зауважено, що мовний інвентар є орієнтовним, і добирати його слід залежно від комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання [62, с. 26]. Оскільки мовний інвентар на є метою навчання англійської мови, його не треба розглядати як окремі лексичні або граматичні теми.

Коли учні початкової школи розпочинають вивчати англійську мову, в них ще немає достатньої ознайомленості з лінгвістичними явищами рідної мови. З цієї причини програмою рекомендовано імпліцитне навчання граматики, під час якого учні засвоюють мовленнєві зразки в комунікативних ситуаціях, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до того чи іншого зразка [62, с. 26].

Оскільки формування комунікативної компетентності учнів є одним із ключових завдань уроків англійської мови в Новій українській школі, програма пропонує робити акцент на ситуативному спілкуванні, тобто створенні мовленнєвих ситуацій, які вимагали б від учнів засвоєння і подальшого використання певного мовного арсеналу. Відповідно до програми, характеристики ситуативного спілкування наведено нижче [17, с. 27; 62, с. 37-39].

1-Й КЛАС

Тема «*Я, моя родина і друзі*» включає такий мовний інвентар: члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї.

Тема «*Дозвілля*» включає такий мовний інвентар: кольори, іграшки, дії, дні тижня.

Тема «*Природа*» включає такий мовний інвентар: домашні улюбленці.

Тема «*Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)*» включає такий мовний інвентар: назви свят, вітання.

Тема «*Харчування*» включає такий мовний інвентар: просте меню. Тема «*Школа*» включає такий мовний інвентар: шкільне приладдя, шкільні меблі.

Для першого класу програмою передбачені такі мовленнєві функції:

- привітатися;
- попрощатися;
- вибачитися;
- подякувати;
- представити себе/когось;
- називати/описувати когось/щось;
- ставити запитання і відповідати на них;
- розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди;
- розуміти прості інформаційні знаки;
- вітати зі святом;
- виражати настрій.

Щодо граматичної складової, для першого класу програмою передбачені наступні категорії та структури:

- Clause ('have' in the present tense; 'be' in the present tense);
- Determiner ('this is' for an introduction 'a/an' with single countable nouns possessive adjectives 'my, your, his, her, its, our, their' 'how' questions for time, measurement, size and quantity);
- Modality ('can' for ability);
- Noun (regular nouns – singular and plural);
- Phrase ('be' + adjective (size, colour, emotional state);
- Pronoun (personal pronouns 'I, you, he, she, it, we, they' wh-questions);
- Verb (imperatives).

На цьому етапі вивчення англійської мови, на нашу думку, дуже важливо використовувати ситуативні мовні моделі, які б залучали необхідний лексичний і граматичний матеріал. Для учнів першого класу найбільш продуктивними можуть виявитися ігрові технології, а також парна і групова робота, що допоможе їм відпрацювати матеріал, необхідний для подальшого вивчення англійської.

2-Й КЛАС

Тема «*Я, моя родина і друзі*» включає такий мовний інвентар: члени родини

числа до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи.

Тема «*Відпочинок і дозвілля*» включає такий мовний інвентар: прогулянка, хобі.

Тема «*Природа*» включає такий мовний інвентар: пори року, дикі та свійські тварини.

Тема «*Людина*» включає такий мовний інвентар: частини тіла, предмети одягу.

Тема «*Свята та традиції*» включає такий мовний інвентар: день народження, час (години), святкове меню.

Тема «*Харчування*» включає такий мовний інвентар: фрукти, овочі, напої, ціна.

Тема «*Школа*» включає такий мовний інвентар: моя класна кімната.

Для другого класу програмою передбачені такі мовленнєві функції:

- привітатися;
- попрощатися;
- вибачитися;
- подякувати;
- представити себе/когось;
- називати/описувати когось/щось;
- ставити запитання і відповідати на них;
- розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди;
- розуміти прості інформаційні знаки;
- вітати зі святом;
- виражати настрій.

Щодо граматичної складової, для другого класу програмою передбачені наступні категорії та структури:

- Clause (agreement between nouns and verb 'be');
- Conjunction ('and' to link nouns and noun phrases basic 'but' to link clauses and sentences;

- Determiner ('this'/'these' and 'that'/'those' as determiners (general) 'how' questions for time, measurement, size and quantity, 'the' for specific examples and back reference;
- Noun (regular nouns – singular and plural);
- Phrase ('be' + adjective 'it' + 'be');
- Preposition (basic prepositions of place and movement, basic time expressions with 'o'clock');Pronoun (wh-questions);
- Verb ('have got' in the present tense, imperatives, negative imperatives present simple for opinions, likes and dislikes, present continuous for time of speaking, tag responses (short answers to present simple yes/no questions)).

На цьому етапі вивчення англійської мови вважається можливим залучення не лише ігрових (у звичайному класі), але й Інтернет-технологій (наприклад, Quizlet, Kahoot), які дозволяють відпрацьовувати лексичний матеріал не лише під час уроку, але й удома. Окрім того, учнів другого класу можна об'єднувати в пари для діалогів, що сприяє створенню атмосфери учнівського партнерства та забезпечує ситуативність їхнього спілкування.

3-Й КЛАС

Тема «*Я, моя родина і друзі*» включає такий мовний інвентар: члени родини числа до 100 вік старших членів родини місце проживання щоденні обов'язки.

Тема «*Відпочинок і дозвілля*» включає такий мовний інвентар: захоплення, розваги.

Тема «*Людина*» включає такий мовний інвентар: зовнішність людини, професії.

Тема «*Помешкання*» включає такий мовний інвентар: дім, квартира, моя кімната, умеблювання.

Тема «*Харчування*» включає такий мовний інвентар: посуд, назви продуктів.

Тема «*Природа та навколишнє середовище України та країни виучуваної мови*» включає такий мовний інвентар: погода та вибір одягу, природні явища.

Тема «*Свята та традиції України та країн виучуваної мови*» включає такий мовний інвентар: місяці, місце, дата, час проведення свята, події.

Тема «Школа» включає такий мовний інвентар: навчальні предмети, розклад, улюблений предмет.

Для третього класу програмою передбачені такі мовленнєві функції:

- привітатися;
- попрощатися;
- вибачитися;
- подякувати;
- представити себе/когось;
- називати/описувати когось/щось;
- ставити запитання і відповідати на них;
- розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди;
- вітати зі святом.

Щодо граматичної складової, для третього класу програмою передбачені наступні категорії та структури:

- Clause (there is(n't)/are(n't));
- Conjunction (basic connectors 'but/and/or');
- Determiner ('a/an' with jobs, 'some' and 'any' in questions and negative statements, 'how' questions for time, measurement, size and quantity);
- Noun (irregular nouns – plural 's' for possession);
- Preposition (basic prepositions of place and direction);
- Pronoun (object personal pronoun);
- Verb (present simple for daily routines, facts and states, regular/irregular, past simple for finished time was/were with complement).

Цей етап вивчення англійської мови, на нашу думку, ще більше уможливорює використання Інтернет-технологій для виконання завдання типу «Знайди помилку» (відпрацювання граматики), «Розташуй літери у вірному порядку» (відпрацювання написання слів), сортування дієслів на правильні та неправильні тощо. Окрім того, на цьому етапі можна використовувати ігри типу *Giving Directions*, під час яких учні ставлять одне одному питання, уважно слухають відповідь і виконують інструкції. Така гра також є ситуативною та формує в учнів уяву про те, як

поводитися в подібній ситуації в реальному житті.

4-Й КЛАС

Тема *«Я, моя родина і друзі»* включає такий мовний інвентар: місце проживання, населені пункти.

Тема *«Помешкання»* включає такий мовний інвентар: види помешкань, умеблювання.

Тема *«Відпочинок і дозвілля»* включає такий мовний інвентар: спорт, улюблені дитячі герої, магазини і покупки.

Тема *«Людина»* включає такий мовний інвентар: гігієна, стан здоров'я.

Тема *«Природа і навколишнє середовище України та країни вивченої мови»* включає такий мовний інвентар: довкілля, природні явища.

Тема *«Подорож по Україні та до країн вивченої мови»* включає такий мовний інвентар: поїздка на канікулах, види транспорту, назви столиць, населених пунктів.

Тема *«Свята та традиції»* включає такий мовний інвентар: святкування в кафе.

Тема *«Шкільне життя»* включає такий мовний інвентар: шкільні події.

Для четвертого класу програмою передбачені такі мовленнєві функції:

- привітатися;
- попрощатися;
- вибачитися;
- подякувати;
- представити себе/когось;
- називати/описувати когось/щось;
- ставити запитання і відповідати на них;
- розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди;
- вітати зі святом;
- виражати настрій;
- висловлювати уподобання.

Щодо граматичної складової, для четвертого класу програмою передбачені

наступні категорії та структури:

- Adjective (comparative and superlative forms of adjectives);
- Adverb (adverbs and adverbials of frequency and movement);
- Clause (statements with subject + verb + object);
- Conjunction (basic connectors 'but/and/or').

На цьому етапі вивчення англійської мови, нам здається, можна залучати англомовні платформи, які створюють в учнів додаткову необхідність вивчення мови та суттєво збагачують їхній словниковий запас. Ігрові технології у класі можуть включати в себе рольові ігри, ситуації, у яких необхідно порівнювати об'єкти та робити вибір; для відпрацювання граматичного матеріалу можна використовувати онлайн-ігри на сортування, вибір вірної відповіді тощо. Використання міні-проектів на цьому етапі сприятиме розвитку навичок роботи в команді, формування толерантного ставлення одне до одного.

Як бачимо з вищенаведеного, ситуативне спілкування не лише значно «оживлює» процес вивчення англійської мови (порівняно з вивченням правил, схем, лінгвістичних деталей і майже повною відсутністю можливості застосовувати їх у процесі спілкування), але й уможливорює формування комунікативної компетентності, яка є ключовою при навчанні іноземній мові. Комунікативна компетенція, як відомо, складається з трьох головних видів – **мовленнєвої, мовної та соціокультурної**. *Мовленнєва*, у свою чергу, налічує 4 - х видів компетенцій (аудіювання, говоріння, читання та письма); *мовна* містить лексичну, граматичну, фонологічну та орфографічну складові, а *соціокультурна* компетенція охоплює країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання [46]. Розвиток цих складових забезпечує досягнення основної мети навчання іноземній мові – спілкування, розуміння і, за потреби, медіація (переклад). З огляду на компетентнісний підхід до викладання англійської мови на початковому етапі, навчальна програма передбачає можливість формування ключових компетентностей на уроках англійської мови. Так, згідно з програмою, кожна з компетентностей складається з певних **умінь і ставлень** учнів, перелік яких наведено в Додатку Б.

Зазначимо також, що такі ключові компетентності, як «Екологічна безпека та

сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність», відокремлюються в навчальних програмах як інтегровані (або наскрізні) змістові лінії, які сприяють формуванню в учнів здатності застосовувати набуті знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях. Відповідно до навчальної програми з іноземних мов, інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення англійської мови у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням та у загальноосвітніх навчальних закладах, при чому діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів [40, с. 19].

1.3 Сучасні технології формування ключових компетентностей з іноземної (англійської) мови у контексті реформи «Нова українська школа»

Як було зазначено в попередніх підрозділах, підходи до навчання іноземним мовам мають відповідати потребам сучасних учнів вже на початковому етапі. На думку В.С. Швецової, висловлену в статті «Реалізація компетентнісного підходу у формуванні ключових компетентностей учнів на уроках англійської мови у контексті сучасних освітніх технологій», ключовим моментом для успішного формування предметних компетентностей з англійської мови є створення в учнів мотивації, що може бути досягнуто завдяки розуміння ними сутності [64]. Створенню та покращенню мотивації до вивчення іноземної мови в початковій школі та, як наслідок, формування предметних компетентностей суттєво сприяють сучасні технології, які вчителі вже досить широко використовують у повсякденній практиці. Наприклад, засвоєння лексичного матеріалу значно полегшує його візуалізація, яка створюється завдяки **технологіям візуалізації**. За словами В.С. Швецової, такі технології можуть включати в себе презентації, флеш-карти, картинки, які унаочнюють необхідну для вивчення лексику. Ми погоджуємося з думкою дослідниці та вважаємо за потрібне зауважити, що в сучасному світі засоби візуалізації виходять за межі PowerPoint, і з метою зробити презентацію ще більш

наочною та інтерактивною, можна використовувати такі ресурси, як Prezi, Microsoft Sway тощо. Спираючись на педагогічний досвід фахівців, можна стверджувати, що візуалізація значно економить час і підвищує зацікавленість учнів у вивченні предмету.

Ще одним типом технологій формування предметних компетентностей з англійської мови є **інтерактивні Інтернет-технології**. Сьогодні в Інтернеті наявна велика кількість ресурсів для завантаження або самостійного створення робочих аркушів, які базуються на темі, що вивчається. За словами В.С. Швецової, залучення можливостей Інтернету до навчання іноземній мові полегшує сприйняття учнями іншомовного матеріалу, оскільки в них активується не лише візуальний, але й слуховий канал, робить уроки більш цікавими та сприяє розвитку інформаційно-цифрової компетентності, що становить одну з ключових у межах НУШ [64].

Вважаємо за потрібне додати, що **інтерактивні оффлайн-технології** також мають високий потенціал до формування предметних компетентностей з іноземної мови. Наприклад, ментальні картки, опитування класу, проектна діяльність, створення презентацій як продукту творчої та пошуково-творчої роботи також відіграють дуже важливу роль у формуванні в учнів початкової школи предметних компетентностей з іноземної мови.

Враховуючи орієнтацію підходу Нової української школи на розвиток життєво важливих компетентностей, здається можливим стверджувати, що ще одним методом на шляху до досягнення цієї мети стає **міжпредметна інтеграція**.

Міжпредметна інтеграція, як відомо, є одним із пріоритетних напрямків Нової української школи, адже саме в ній фахівці бачать спосіб формування в учнів початкової школи найважливіших життєвих компетентностей. У своїй статті «Інтеграція на уроках англійської мови в початковій школі в контексті концепції нової української школи» О.Бескорса зазначає, що інтегроване навчання вважається надзвичайно ефективним підходом, оскільки воно допомагає усвідомити учням важливу роль взаємодії одне з одним у реальному житті [4, с. 230]. З іншого боку, відповідно до методичних рекомендацій для експериментальних навчальних закладів, такий предмет, як «Іноземна мова», не

передбачає включення в інші освітні галузі, тому побудова інтеграційних можливостей стає цілком і повністю завданням учителя іноземної мови.

У західному світі інтегроване навчання не є новітньою концепцією, оскільки в США, наприклад, воно відоме ще з першої третини ХХ століття. Воно стало своєрідним продуктом поєднаних зусиль науковців і вчителів, спрямованих на «створення міжпредметних проектів, які були засновані на суб'єктивному досвіді учнів та спрямовані на встановлення зв'язків між знаннями та їхнім практичним застосуванням» [4, с. 231]. До представників західних учених, чиє коло інтересів стосувалося міжпредметних зв'язків і предметної інтеграції, належать М. Фрімен, С. Матісон, Р. Тайлор тощо.

Різні аспекти інтеграції як комплексного явища становлять науковий інтерес українських науковців. Наприклад, В. Безрукова, С. Гончаренко, Л. Дольнікова, В. Андрущенко, О. Мариновська зосереджуються на питанні інтеграції змісту освіти [3; 11; 18; 1]. Дидактична складова предметної інтеграції, зокрема, її методологічні засади, сутність її процесів, залучення комп'ютерних технологій до процесу інтеграції, стали предметами дослідження таких фахівців, як, Ю. Мальований [37], Р. Собко [60] та інші. У свою чергу, наукові розвідки таких учених, як О. Савченко [59], Н. Бібік [6], М. Вашуленко [8] присвячено проблемам дидактичних можливостей інтеграції контенту початкової школи.

На думку О. Бескорсої, сучасне навчання відрізняється тенденцією до предметної інтеграції вже на рівні початкової школи та стає пріоритетним завданням педагогів [4, с. 232]. Дослідниця наголошує, що, «за умови успішного впровадження інтеграції реалізується мета якісної освіти, в учнів формується цілісне уявлення про об'єкт, що вивчається» [там само, с. 232]. Сьогодні велику увагу приділяють міжпредметним зв'язкам, адже саме вони сприяють формуванню міжпредметної компетентності, яку в Державному стандарті початкової освіти визначено як «здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей» [17].

Згідно з концепцією Нової української школи, один із найголовніших

напрямків розвитку середньої освіти лежить у подоланні так званої монодисциплінарності, тобто предметної ізольованості, та у створенні нової концепції школи, домінувати в якій буде розвивально-інтегративний підхід [30].

Спираючись на аналіз наукових джерел, ми погоджуємося з висновками О. Бескорсої про те, що інтеграція часто сприймається як своєрідна мета навчання, завдяки якій в учнів формується цілісна уява про світ як сукупність взаємопов'язаних об'єктів. Вчена також стверджує, що інтеграцію можна розглядати і як засіб навчання, який має на меті виявлення спільного змісту предметних галузей та встановлення зв'язків між ними [4, с. 232–233].

Виявляються цікавими погляди на інтеграцію, запропоновані С. Наджафовою та М. Прокоф'євою, згідно з якими «інтеграція – процес взаємодії елементів із заданими властивостями, що супроводжується встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між елементами за достатніх підстав, у результаті такої взаємодії формується зінтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів. Проблема інтеграції в освіті на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики, як вже зазначалося, має більш комплексний характер і пов'язана з соціальним феноменом, сутність якого полягає в тому, що свідомість людей суттєво відстає від розвитку глобальних процесів, не встигає осмислити їхній зміст, причини виникнення і взаємозв'язок, що унеможливорює прогнозування наслідків» [45, с. 76–77; 55, с. 43].

Відповідно до наукової позиції західних фахівців (наприклад, С. Денім і С. Ада), інтеграція предметного контенту початкової освіти дозволяє учням встановлювати зв'язки між школою, навчальними предметами і реальним життям, а також сприяє самоусвідомленню молодших школярів у житті та виробленню власного стилю мислення та навчання [66, с. 886]. Психологи вважають, що саме дошкільний вік є віком формування в дітей здатності до інтеграції, але цей процес відбувається найбільш інтенсивно саме в початковій школі. Саме це, на їхню думку, створює підґрунтя для інтеграції шкільних предметів і навчальних курсів.

Зауважимо, що, хоча концепція Нової української школи пропонує курс «Я

досліджую світ» як такий, що має чи не найвищий потенціал до інтеграції, іноземна мова залишається ізольованою дисципліною. Проте, як наголошує О. Бескорса, «інтеграція іноземної мови з іншими навчальними предметами має головну перевагу – вивчення іноземної мови відбувається не ізольовано, а як реальний засіб повсякденного спілкування. Слід також наголосити, що іноземна мова є універсальним навчальним предметом, об'єднання якого з іншими предметами дозволяє вирішувати проблеми не лише в межах однієї дисципліни, а й цілого циклу» [4, с. 233]. Окрім того, як зазначалося в попередніх підрозділах, навчальна програма з іноземних мов не є рамковою і надає вчителю свободу щодо вибору порядку вивчення тем, варіювання їхнього змісту, що сприяє узгодженню інтегрованих ліній з іншими предметними галузями.

Концепція Нової української школи передбачає наступні шляхи предметної інтеграції [30]:

- привітатися;
- розроблення нових типів і форм уроків (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок, бінарний урок);
- упровадження навчальних проєктів;
- організація тематичних днів і тижнів.

Поряд із цим, концепція Нової української школи розрізняє внутрішньопредметну та міжпредметну [там само]. До внутрішньопредметної інтеграції з іноземної мови традиційно відносять інтегроване вивчення фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу, що відбувається під час письма, читання, говоріння. Іншими словами, учні мають змогу ознайомитися з новими граматичними та фонетичними структурами, використовувати їх у письмовому та усному мовленні, як того потребує комунікативна ситуація, змодульована на уроці. Це свідчить про те, що формування мовленнєвої компетентності учнів відбувається за рахунок інтеграції навичок, які вчитель розвиває протягом уроків англійської мови.

У своїх дослідженнях С. Роман доводить, що існує взаємозв'язок і взаємовплив рецептивних і продуктивних навичок, що стосується механізмів

мовлення [58, с. 91]. Іншими словами, під інтеграцією у мовленнєвому плані мається на увазі взаємодія різноманітних аспектів мови (лексика, фонетика, граматика) та видів мовленнєвої діяльності.

Щодо міжпредметної інтеграції, її прийнято інтерпретувати як інтегрування змісту кількох навчальних дисциплін. Згідно з концепцією Нової української школи, «міжпредметна інтеграція може бути горизонтальною або вертикальною. Горизонтальні взаємозв'язки різних навчальних предметів передбачають їх вивчення впродовж деякого часу (тижня або місяця). Вертикальна інтеграція охоплює більш широке коло навчальних предметів, які комплексно розв'язують проблемне питання в близьких часових межах (впродовж уроку або дня). Тобто, плануючи вивчення однієї комплексної теми впродовж уроку, учитель залучає з інших відомості, способи дій на основі сформованих в учнів умінь і навичок, форму подання навчального матеріалу тощо» [там само].

У свою чергу, «горизонтальні міжпредметні зв'язки із залученням іноземної мови мають переваги перед вертикальною, а саме: більш тривалий період вивчення навчальних тем полегшує процес узгодження змістових ліній. Горизонтальні міжпредметні зв'язки є найбільш оптимальною формою інтеграції в тих випадках, коли існують значні відмінності в концептуальних підходах до побудови навчальних предметів, до системи структурування в них навчального матеріалу, а також у характері їх вивчення. Крім того, якщо інтегративні курси спрямовані на встановлення та підтримання постійного взаємозв'язку між знаннями різних наук, то для горизонтальної інтеграції навчальних тем такий зв'язок є варіативним. Визначаючи в процесі навчання теми інтегративного характеру, слід брати до уваги лише суттєві зв'язки в навчальному матеріалі, об'єктивно необхідні для розкриття змісту» [30].

Деякі західні методистки (Ф. Генеси, Дж. Крендел, М. Сноу, Б. Тейлор, Д. Шорт) вважають, що англійська мова традиційно інтегрується з іншими предметами шляхом надавання інструкцій та вказівок англійською мовою під час вивчення інших предметів (на кшталт CLIL) [74, с. 22]. З іншого боку, вітчизняні фахівці вважають, що базисом для міжпредметної інтеграції у початковій школі є

насамперед інтеграція змістова, тобто поєднання контенту з іноземної мови та інших навчальних предметів [4, с. 234]. У такий спосіб українські методисти (О. Бігич, О. Коломінова, О. Савченко, С. Роман,) намагаються оновити (з дидактичної точки зору) уроки англійської мови на початковому етапі навчання, і такий підхід також відповідає концепції Нової української школи [7; 29; 59; 58].

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що тенденція до інтеграції іноземної мови з іншими шкільними дисциплінами на початковому етапі навчання має великий потенціал до підвищення результативності навчання в цілому. Оскільки в такий спосіб предметні знання розширюються, змістовий план навчання учнів суттєво збагачується, а оволодіння загальнонавчальними міжпредметними вміннями прискорюється. Все це свідчить про те, що предметна інтеграція може стати запорукою всебічної освіти учнів, формування в них життєво важливих умінь і навичок, змінити їхній статус з пасивного реципієнта на активного учасника освітнього процесу, а іноземну мову перетворити із шкільного предмету на засіб спілкування та пізнання світу.

З іншого боку, англійська мова як навчальна дисципліна також може вивчатися із залученням інших шкільних предметів, і в цьому процесі міжпредметні знання, набуті учнями на попередніх етапах, можуть стати в пригоді на уроках англійської мови вже в початковій школі. Виходячи з вищезазначеного, у практичному розділі даного дипломного дослідження запропоновано педагогічний експеримент, який має на меті перевірити та довести можливість інтеграції інших предметів на уроках іноземної мови на початковому етапі навчання.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Традиційні підходи до викладання іноземної мови в початковій школі (як і в закладах загальної середньої освіти в цілому) не відповідають сучасним вимогам до знань і вмінь школярів і випускників шкіл. З урахуванням глобалізації, тенденції до євроінтеграції, необхідно забезпечити учнів навичками XXI століття, які зробили б їх конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці. Задля досягнення цієї мети було розроблено концепцію Нової української школи, яка наполягає на інтеграції навчальних предметів як підґрунті компетентнісного навчання. Згідно з ідеями Нової української школи, учні мають не вивчати кожен предмет окремо лише з метою отримання оцінки – в них має сформуватися цілісна картина світу, що можливо завдяки встановленню взаємозв'язків між різними галузями знань.

Окрім предметних і ключових компетентностей, Нова українська школа виокремлює чотири наскрізні змістові лінії – «Екологічну безпеку та сталий розвиток», «Громадянську відповідальність», «Здоров'я і безпеку», «Підприємливість і фінансову грамотність». Ці наскрізні лінії мають бути інтегрованими у вивчення будь-яких предметів, передбачених Державним стандартом початкової освіти та Типовою навчальною програмою.

Концепція Нової української школи передбачає внутрішньопредметну та міжпредметну інтеграцію. В плані вивчення іноземних мов, внутрішньопредметну інтеграцію можна розглядати як поєднання фонетичних, лексичних і граматичних елементів із мовленнєвими навичками шляхом створення відповідної комунікативної ситуації. Міжпредметна інтеграція сприймається як змістове поєднання іноземної мови з іншими предметами.

Навчальна програма з іноземної мови (зокрема англійської) надає змогу інтегрувати інші предмети, які не лише суттєво розширюють світогляд учнів початкової школи, але й сприяють формуванню комунікативної компетентності, набуття якої є ключовою метою вивчення іноземної мови.

Враховуючи потенціал використання елементів сучасних цифрових і

інтерактивних технологій і засобів міжпредметної інтеграції, для емпіричного педагогічного дослідження заплановане використання інтерактивних оффлайн технологій (парна, групова робота, проектна діяльність), цифрових технологій (інтерактивні платформи LearningApps, Nearpod, Wordwall), ігрових технологій, які передбачають не лише розумову, але й фізичну активність учнів на уроці англійської мови.

Очікується, що інтеграція зазначених технологій значно сприятиме формування ключових компетентностей НУШ на уроках англійської мови в початковій школі.

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1 Аналіз цільової аудиторії емпіричного педагогічного дослідження з формування ключових компетентностей з англійської мови у початкових класах КЗО «НВК №144»

Емпіричне педагогічне дослідження із використання різноманітних методів формування ключових компетентностей на уроках англійської мови в початковій школі було здійснено на базі Комунального закладу освіти «Навчально-виховний комплекс №144 «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням івриту, історії єврейського народу, єврейських традицій – дошкільний навчальний заклад (дитячий садок)» Дніпровської міської ради (надалі – КЗО «НВК №144»). Емпіричне педагогічне дослідження відбувалося протягом п'яти тижнів (листопад-грудень) 2020 року в межах педагогічної практики, яка є обов'язковим компонентом навчального плану студентів-магістрів Приватної установи «Закладу вищої освіти «Міжнародного гуманітарно-педагогічного інституту Бейт-Хана»». Цільовою аудиторією для експерименту стали учні 4 класів, кожен із яких поділяється на дві підгрупи. Перша підгрупа 4-А класу склала контрольну групу, а перша підгрупа 4-Б класу, відповідно, експериментальну. У 4-А та 4-Б класах навчаються 15 та 13 учнів, відповідно, і розподіл дітей на підгрупи для вивчення англійської мови не здійснюється. На момент початку педагогічного експерименту середній бал з англійської мови складав 7,8 у першій підгрупі 4-А класу та 7,4 у першій підгрупі 4-Б класу.

Констатуюча стадія емпіричного дослідження складався з двох етапів: *прогностичного* та *основного*. Прогностичний етап почався зі спостереження, протягом якого ми, в першу чергу, ознайомилися з навчально-методичною базою КЗО «НВК №144» і виявили, що, згідно з державною програмою, англійську мови в КЗО «НВК №144» викладають з першого класу; тижневе навантаження з англійської мови складає дві години на тиждень. Базовим підручником з

англійської мови є «Англійська мова. 4 клас» О. Карпюк, але вчителі англійської мови КЗО «НВК №144» використовують додатковий навчально-методичний комплекс Family and Friends, а також додаткові матеріали у вигляді мобільних додатків (Kahoot, Quizlet), друкованих завдань, інтернет-платформ тощо. Окрім того, учні КЗО «НВК №144» беруть активну участь у проекті *Smart J*¹, однією зі складових якого є інтеграція іноземної мови в навчання.

Окрім того, на цьому етапі за допомогою усного опитування ми виявили ступінь вмотивованості учнів 4 класів до вивчення англійської мови, рівень їх зацікавленості в процесі навчання, а за допомогою невеликого діагностичного тесту з англійської мови встановили, що середній бал за тест у першій підгрупі 4-А класу склав 7,3, а в першій підгрупі 4-Б класу – 7,0 (зміст діагностичного тесту можна побачити в Додатку В). Зазначимо також, що в КЗО «НВК №144» з першого класу викладають також мову іврит, що, на нашу думку, створює додатковий простір для формування та подальшого розвитку іншомовної компетентності.

Наступним видом діяльності на прогностичному етапі стало відвідування уроків учителів англійської мови, які викладають її в 4-А та 4-Б класах. Заняття було відвідано з метою виявлення, наскільки наскрізні змістові лінії, передбачені НУШ, реалізуються на уроках англійської мови у КЗО «НВК №144». Для відвідування було розроблено міні-анкету для вчителів-мовників, у якій вони мали відмітити вірні відповіді стосовно наскрізних змістових ліній (Додаток Г). Відвідування п'яти уроків та аналіз міні-анкет надали нам змогу зробити наступні висновки про реалізацію наскрізних змістових ліній (Рисунок 2.1.):

¹ *Smart J* – система позашкільної неформальної освіти, спрямована на набуття учнями життєвих навичок і поділена на освітні модулі, кожен з яких має на меті розвиток життєво важливих компетентностей.

Рисунок 2.1 – Ступінь реалізації наскрізних змістових ліній НУШ на уроках англійської мови в 4-х класах КЗО «НВК №144»

Такий розподіл, на нашу думку, може бути зумовлений тим, що учні початкової школи ще не мають достатніх знань з математики та екології для інтеграції цих складових у заняття з англійської мови на більш високому рівні. Порівняно з цим, як бачимо на діаграмі, громадянська відповідальність у найбільшій мірі реалізується на уроках англійської мови в 4-х класах, адже її реалізація безпосередньо пов'язана з парною та груповою роботою, проектною діяльністю, дослідницькою роботою тощо. Такі інтерактивні види роботи, як парна і групова, досить широко використовуються вчителями англійської мови КЗО «НВК №144» і дозволяє підвищувати інтерес до вивчення предмету, розвивати соціальні навички та залучати до роботи на уроці учнів різного рівня володіння предметом.

КЗО «НВК №144» є дуже гарно і сучасно обладнаним загальноосвітнім навчальним закладом, і це надає вчителям англійської мови активно використовувати сучасні технології під час викладання. Так, серед найбільш популярних засобів візуалізації на уроках у 4-х класах використовують

Microsoft Power Point, офіційні мультимедійні додатки до Family and Friends, можливості YouTube тощо. Проте, використання технологій на уроках англійської мови здебільшого здійснюється вчителями, в той час як учні найчастіше є пасивними реципієнтами, ніж активним користувачами технологій. Це означає, що розвитку технологічної компетентності як однієї з ключових компетентностей НУШ приділяється недостатня увага. Однією з ключових компетентностей НУШ із точки зору вивчення іноземної мови є комунікативна компетентність і її складові – мовленнєва, мовна та соціокультурна компетенції. Експерти з питань освіти, зокрема вивчення іноземних мов, наголошують на тому, що сьогодні іноземна мова – не лише предмет, але й життєве уміння [16; 30; 31]. Протягом відвіданих уроків ми побачили, що вчителі КЗО «НВК №144» в цілому готові адекватно реагувати на подібні зміни в сучасному суспільстві та відповідати їм на високому професійному рівні, проте викладання іноземної мови в КЗО «НВК №144» залишається здебільшого в межах монодисциплінарності.

Спираючись на дані, отримані під час відвідування та аналізу уроків учителів, ми зробили наступне припущення щодо емпіричного педагогічного дослідження: надання учням можливості активно використовувати елементи технологій на уроках англійської мови в початковій школі, а також міждисциплінарний підхід підвищують результативність і мотивацію до вивчення іноземних мов.

Метою емпіричного педагогічного дослідження було виявлення потенціалу використання сучасних методів навчання іноземних мов та міждисциплінарного підходу для реалізації ключових компетентностей НУШ на уроках англійської мови в початковій школі.

Як ми зазначали вище, учнів першої підгрупи 4-Б класу було обрано в якості експериментальної групи (ЕГ), а учнів першої групи 4-А класу – в якості контрольної групи (КГ). Такий розподіл було здійснено на підставі рекомендації вчителів та середнього балу з англійської мови.

Під час емпіричного дослідження експериментальній групі 4-Б класу було запропоновано завдання, що включають сучасні технології (ігрові, Інтернет-ресурси, інтерактивні завдання оффлайн), а також міжпредметну інтеграцію

(природа, математика, соціум і культура, здоров'я тощо). У той же час, викладання англійської мови контрольній групі 4-А класу проходило в режимі взаємодії «учень-вчитель», вивчення та відтворення лексичного та граматичного матеріалу, хорове та індивідуальне повторення за вчителем.

2.2 Програма емпіричного запровадження сучасних підходів і методів для формування компетентностей НУШ на уроках англійської мови в початковій школі

З огляду на зміст підходу НУШ, було запропоновано наступну програму емпіричного запровадження сучасних методів формування ключових компетентностей на уроках англійської мови в 4 класі:

I. Проведення уроків за навчальною програмою, передбаченою Міністерством освіти і науки України. Зокрема, представникам експериментальної групи було запропоновано завдання, які залучують групову, парну та проектну діяльність, інтерактивні Інтернет-технології (LearningApps, Wordwall, Nearpod).

II. Рефлексія від учнів наприкінці кожного уроку з метою виявлення динаміки засвоєння учнями нового матеріалу (Додаток Д). Згідно з нашим припущенням, використання сучасних засобів навчання і міжпредметних зв'язків має сприяти підвищенню мотивації до вивчення англійської мови та покращенню успішності учнів.

III. Діагностика успішності за допомогою діагностичного тесту з метою аналізу результатів емпіричного педагогічного дослідження.

Оскільки концепція НУШ спрямована на партнерство учнів і вчителів, учням можна (і навіть треба) надавати вибір діяльності, які найбільш відповідають їхнім потребам, бажанням, настрою тощо. Одну з таких ситуацій учнівського вибору ми створили для учнів 4-Б класу на початку уроку: заходячи в клас, кожен учень міг обрати для себе бажаний вид привітання з учителем. Учням було запропоновано наступні опції:

HUGS**SONG****HANDSHAKE****DANCE****HI FIVE**

Ми віталися з учнями обраним ними способом, що демонструвало нашу повагу до кожного учня, готовність до співпраці з учнями в класі, а також сприяло створенню доброзичливої атмосфери партнерства, яке стає запорукою успішного розвитку в учнів ключових компетентностей Нової української школи.

Оскільки програма також передбачає свободу вчителя в доборі матеріалів, одним із типів навчального матеріалу для розвитку ключових компетентностей на уроках англійської мови в 4-Б класі виступили англomовні пісні. Як відомо, пісні відносяться до автентичних матеріалів (здебільшого неадаптованих) і мають низку переваг:

- власне автентичність, адже пісня, окрім лексичних елементів, включає в себе культурні складові, без яких неможливим є формування культурної компетентності;
- легкість у використанні, оскільки природа пісенного матеріалу з його ритмікою та мелодією позитивно впливає на здатність учнів запам'ятовувати нові слова. Поряд із цим, пісня – це ціла конструкція із слів та виразів, позиції яких в тексті вмотивовані та зумовлені римою, ритмом та мелодією, що, в свою чергу, значно полегшує процес запам'ятовування, адже ритм і мелодія дуже легко сприймаються мозком;
- мотивація, оскільки форми роботи з піснею можуть включати в себе хороводи, фізкульт-хвилинки, інсценування тощо. Окрім цього, використання пісні під часу уроку найчастіше є продуктивним та бажаним, адже вона спрямована на емоції учнів, що якнайкраще впливає на їх вмотивованість, зацікавленість в уроці та в праці. Нарешті, використання пісні на уроці створює психологічно приємну атмосферу, що знімає навантаження і позитивно впливає на ефективність навчання,

а також сприяє естетичному вихованню учнів і, як наслідок, формуванню обізнаності в сфері культури.

Наведемо кілька прикладів пісень, які було використано під час емпіричного дослідження:

The Prepositions Song

*A worm is **in** the apple,*

*A bee is **on** the flower,*

*The apple is **under** a tree,*

*A cat is **behind** the tree,*

*The tree is **next to** a flower,*

*Everyone's **in** the garden*

*The flower's **in front of** me.*

***Under** the tree with me.*

Ми використовували цю пісню під час вивчення теми «Природа та навколишнє середовище», і в такий спосіб закріплення в учнів базових екологічних понять англійською мовою відбувалося значно жвавіше, аніж під час простого запам'ятовування та репродукування понять.

Для першого прослуховування було завантажено цей YouTube-файл у форматі .mp3, адже відеофайл містить текст пісні. Після цього учнів було розділено на дві групи – перша група мала заповнити пропуски лише завдяки прослуховуванню, а друга – використовуючи слова-підказки.

Перед загальною перевіркою завдання ми вирішили заохотити учнів обмінятися роздатковим матеріалом і порівняти відповіді. На нашу думку, такий підхід значно сприяє вихованню взаємної ввічливості та поваги до думок інших, а також забезпечує реалізацію на уроці такої наскрізної змістової лінії, як громадянська відповідальність.

На наступному етапі цього завдання учням було запропоновано інсценувати пісню, для чого необхідно було спочатку намалювати ті елементи навколишнього середовища, про які йшлося в пісні (хробак, квітка, дерево, кіт, бджола, яблуко). Було встановлено, що за таких умов діти не лише краще запам'ятовували слова, але й мали можливість проявити самостійність і креативність під час малювання. При інсценуванні пісні нам здалося доцільним запропонувати їм розташуватися в класі так, як вони почули у пісні.

Ще одним прикладом успішного використання автентичного аудіо-

матеріалу була пісня *The Present, Past and Future Song* (Додаток Е).

Завдяки цій пісні учням не лише було нагадано про основні форми теперішнього, минулого та майбутнього часів, але й повторили найпростіші маркери кожного з цих часів (Now, Then, Later). Діти охоче заспівали цю пісню, після цього їм було запропоновано вправу на закріплення граматичних форм і їхніх маркерів, у якій їм необхідно було поєднати маркери та відповідну форму:

<i>He is</i>	NOW	<i>He fed a</i>
<i>talking</i>		<i>cat</i>
	<i>You will</i>	LATER
	<i>run</i>	
<i>She had</i>	<i>We are</i>	
<i>lunch</i>	<i>singing</i>	
	THEN	<i>They will</i>
		<i>play</i>

На наступному етапі учням було запропоновано завдання типу *My Working Day*: учням було роздано картки зі вказанням конкретного часу та список дій, і їм необхідно було зробити денний розклад, вимовляючи отримані речення повністю. В такий спосіб можна було не лише відпрацювати та закріпити граматичний матеріал, але й розвивати критичне мислення, адже таке завдання передбачає послідовність подій.

Згідно з державною програмою, однією з тем, яку вивчають учні 4-го класу, є «Подорож», і темою одного з уроків стала подорож до Лондону. Проте, замість анонсування міста, до якого ми планували «вирушити» протягом уроку, ми вирішили надати їм змогу самостійно здогадатися про назву міста. Учням було надано інструкції, відповідно до яких перша літера кожного слова, яке вони повинні впізнати за дефініцією, складає назву міста, яке було місцем призначення нашої віртуальної подорожі:

The meal between breakfast and dinner.

LUNCH

The month when British people celebrate Halloween.	OCTOBER
A time of the day when all people are sleeping.	NIGHT
The month when British kids have winter vacations.	DECEMBER
A short word English-speaking people say when they agree with something.	OK
The name of the famous Admiral.	NELSON

Як бачимо, виконання такого завдання потребує не лише фонових знань з англійської мови, але і певної культурної грамотності, оскільки в ньому наявні питання, що стосуються традицій та способу життя британців. Іншими словами, його виконання спирається на міжкультурну компетентність, з одного боку, а з іншого – створює підґрунтя для її подальшого розвитку.

Взагалі, тема подорожі виявилася дуже продуктивною з точки зору залучення міждисциплінарних елементів. З огляду на специфіку КЗО «НБК №144», який спеціалізується на вивченні івриту, історії єврейського народу та єврейських традицій, ми вирішили запропонувати учням віртуальну подорож до держави Ізраїль. Оскільки історія та традиції єврейського народу вивчаються в КЗО «НБК №144» з першого класу (як іврит та англійська мова), ми мали змогу спиратися на попередні знання учнів щодо Ізраїлю, які вдалося виявити за допомогою вікторини з наступними питаннями:

- What’s the capital of Israel?
- What are the biggies cities of Israel?
- Which sea is known for being too salty?
- What’s the name of the Israeli army?
- How old is Israel?

Учні 4-Б класу охоче відповідали на питання та продемонстрували гарні знання основних фактів про державу Ізраїль. На наступному етапі учням було запропоновано переглянути відео з серії «Вулиця Сезам», у якому Говер подорожує

до Єрусалиму та зустрічається зі своєю подругою, яка показує йому визначні та найбільш цікаві куточки міста (Додаток Е). Перед переглядом відео ми запропонували учням відповісти на питання Which places does Gover visit in Jerusalem?

Наступним етапом цього завдання стало залучення елементів цифрових технологій. Як зазначалося раніше, КЗО «НБК №144» – дуже гарно обладнаний навчальний заклад, і учні забезпечуються гаджетами, необхідними для виконання завдання, а також доступом до мережі Інтернет. Для виконання завдання на цьому етапі ми використовували планшети та інтерактивну платформу Wordwall (wordwall.net) (Додаток Е). Учнім було запропоновано розшифрувати слово, поставивши літери в ньому в правильному порядку:

AGTE**PLCAEMERTAK****RPALAIMNET****STERNWE****FAJAF****LAWL**

У такий спосіб вони назвали місця, які відвідав Говер у Єрусалимі. Наступним етапом стало білінгвальне завдання, можливість запропонувати яке була зумовлена вивченням і певними знаннями мови іврит. Для виконання цього завдання ми також використали платформу Wordwall: учням потрібно було поєднати цікаві місця Єрусалиму, про які йшлося у відео, із їхніми назвами на івриті:

MARKETPLACE**כּוּתֵל****WESTERN WALL****שַׁעַר יִפֶּה****JAFFA GATE****כּוֹסֵת****PARLIAMENT****שׁוּק**

Як бачимо, таке завдання надало нам змогу вийти на шлях реалізації кількох ключових компетентностей НУІІІ:

– *Іношомовна компетентність*, яка розвивалася за допомогою залучення івриту до уроку англійської мови. Як ми вже зазначали, в межах КЗО «НБК №144» обидві іноземні мови вивчаються з першого класу, тому є можливість спиратися на

знання учнів з обох мов і використовувати їх для формування іншомовної (навіть білінгвальної) компетентності;

– *Міжкультурна компетентність*, яка розвивалася шляхом розгляду культури іншої держави – офіційно не англомовної, як зазвичай відбувається на уроках англійської мови, але такої, у якій англійська мова вивчається як іноземна (на кшталт України). Зазначимо також, що результативність завдань такого типу може пов'язуватися в КЗО «НВК №144» саме зі знанням івриту, яке переважає в певних учнів, але в будь-якому випадку, в такий спосіб у дітей формуються певні асоціації, які в подальшому допомагають їм згадати англійське слово, вивчене завдяки івриту.

– *Інформаційно-цифрова компетентність*, яка реалізується в даному випадку шляхом залучення інтерактивних технологій у процес розв'язання завдання. У попередньому підрозділі ми зауважували, що технології використовуються, головним чином, учителями, в той час як учні здебільшого пасивно спостерігають за їх застосуванням. В даному ж випадку, в учнів була можливість самостійно виконати завдання, заздалегідь розроблені на платформі Wordwall.

В цілому, можна зробити висновок про те, що бі- та мультилінгвальні завдання значно підвищують мотивацію учнів до вивчення іноземних мов, формують уміння спиратися на досвід однієї мови для розв'язання питань іншою мовою, а залучення до цього процесу технологій значно оживлюють та унаочнюють такі справи та роблять їх більш сучасними й життєвими.

Ще одним завданням схожого типу було завдання, запропоноване в межах теми «Свята та традиції». Оскільки виробнича практика в КЗО «НВК №144» відбувалася в листопаді, ми також вирішили інтегрувати в урок англійської мови єврейську тематику – свято Хануки, яке в той час було темою уроків із єврейських традицій. Так, спочатку учням було запропоновано гру на асоціації, яку також заздалегідь було підготовлено за допомогою платформи Wordwall – Chanukkah Association Game. Згідно з інструкцією, учні повинні були сказати три англійських слова, що асоціюються з традиціями та історією Хануки:

MACCABI

OIL JUG

DOUGHNUTS

MENORAH

CANDLE

DREIDEL

На наступному етапі учням також було запропоновано інтерактивне завдання на планшетах із використанням платформи Learning Apps (learningapps.org) (Додаток Е). Як і минулого разу, учням повинно було поєднати англійські слова з їхніми івритськими еквівалентами:

MENORAH

כסףגלד

CANDLE

סביבון

MONEY

כד שמן

DREIDEL

סופגניות

OIL JUG

מנורה

DOUGHNUTS

נר

Після цього учням було запропоновано невеличку історію, пов'язану з традиціями Хануки, у якій необхідно було заповнити порожні місця словами з попередньої вправи. Для виконання цього завдання ми звернулися до платформи Nearpod (nearpod.com) (Додаток Е), яка дозволяє вчителю одразу ж відстежувати прогрес учнів у виконанні вправи:

On Hanukkah we display our golden_____. We light one
_____every night, for eight nights. Mom cooks_____to eat.
My sister and I play_____. I always win the most_____!

MONEY

DOUGHNUTS

MENORAH

CANDLE

DREIDELS

Оскільки ще однією специфічною рисою бази виробничої практики є те, що вона належить до міжнародного проекту «Кегіла», який полягає у партнерстві між єврейськими громадами Дніпра (Україна), Хайфи (Ізраїль) та Бостона (США), ми

запропонували учням завдання під назвою «Ханукальна закупівля» (Hanukkah Shopping). Ми заздалегідь написали на дошці, чому дорівнюють американський долар та ізраїльський шекель по відношенню до української гривні та запропонували учням порівняти, скільки витратять на ханукальні покупки вони та їхні друзі – Моше з Хайфи та Дані з США. Для цього ми підготували «цінники» на традиційні ханукальні продукти зі вказанням ціни в гривні, доларах і шекелях:

Doughnuts \$1

2 ₪ **סופגניות**

Oil \$2

1 ₪ **שמן**

Latkes \$3

4 ₪ **לחם**

Латкес 5 грн.

Пончики 7 грн.

Олія 3 грн.

З огляду на те, що учні 4-го класу вже вміють здійснювати прості операції з цифрами, їм вдалося порахувати, скільки вони та їхні друзі витратили на ханукальні продукти, та висловити це з використанням ступенів порівняння прикметників і прислівників – граматичної теми, яка входить до програми 4-го класу з англійської мови.

Як бачимо, в цьому завданні реалізуються не лише мовні компетентності (як іншомовні, так і використання рідної мови), але й математична, яка також виявляється однією з ключових компетентності, згідно з концепцією Нової української школи. Поряд із цим, наведене завдання передбачало групову роботу, тому ми вважаємо за можливе стверджувати, що воно залучувало й таку наскрізну змістову лінію, як «громадянська відповідальність».

На наступному етапі учням було запропоновано розв'язати завдання, пов'язане з ханукальним привітанням. Їм необхідно було вирішити рівняння, знайти літеру, відповідно до результату, скласти та прочитати фразу англійською мовою:

$$5 \cdot 2$$

$$14 : 2$$

$$16 : 4$$

$$2 \cdot 2$$

$$24 : 3$$

$$20 : 2$$

$$3 + 4$$

$$8 + 7$$

$$3 + 3$$

$$12 : 4$$

$$15 : 5$$

$$24 - 17$$

$$10 + 0$$

H – 10 A – 7 N – 15 K – 3 P – 4 Y – 8 U – 6

Зазначимо, що, базуючись на відгуках учнів про це завдання, можна сказати, що вони знайшли його дуже незвичним і цікавим, адже звернення до математики при вивченні гуманітарних предметів не є традиційним підходом у школах України, і КЗО «НВК №144» не є винятком із цього правила. З огляду на компетентності, ми бачимо, що таке завдання, як і попереднє, сприяє формуванню та розвитку математичної компетентності для вирішення лінгвістичних завдань.

Отже, як було зауважено вище, завдання такого типу не лише допомагають формуванню кількох компетентностей, але і є захоплюючими, цікавими та підвищують мотивацію до вивчення іноземних мов.

Оскільки викладання іноземних мов має на меті формування і розвиток насамперед комунікативної компетентності, в якості елементу уроку англійської мови в 4-Б класі було використано інноваційний та популярний в сучасній системі освіти метод «повної фізичної реакції» (Total Physical Response), запропонований професором психології Дж. Ашером в середині ХХ сторіччя і розповсюджений у багатьох країнах світу [75]. Цей метод полягає в поєднанні знань із педагогіки, психології, практики іншомовного мовлення і дає змогу здійснювати навчання іноземної мови, орієнтоване на особистісні здатності й уміння учнів початкової школи [там само].

За своєю сутністю, TPR – це метод навчання іноземної мови через використання фізичних рухів, як реакції на усні стимули, команди, інструкції. Для молодшого школяра цей метод прийнято використовувати у вигляді виконання команд, рухливих ігор, ілюстрації жестами й мімікою певних дій і ситуацій тощо. Такий метод навчання ідеально підходить для дітей, оскільки їм притаманне бажання постійно рухатися, імітувати, фантазувати. Окрім того, він відповідає рівню психо- фізіологічного розвитку молодших школярів, що значно підвищує його академічну ефективність.

На думку фахівців, його безумовною перевагою є відсутність:

- 1) алфавіту;
- 2) транскрипції;
- 3) перекладу;
- 4) правил;
- 5) стресових ситуацій;
- 6) обов'язкового спілкування.

Метод повної фізичної реакції ґрунтується на координації між мовленням і діями: навчання мовлення здійснюється через фізичну (моторну) активність [там само]. Він пов'язується з теорією сліду пам'яті в психології, за якою чим частіше та інтенсивніше фіксуються зв'язки в пам'яті, тим сильніші асоціації і більша ймовірність, що вони будуть відтворюватися. Відтворення може відбуватися вербально чи разом з моторною активністю, а поєднання вербальної і моторної активності підвищує ефект відтворення.

Цей метод у найбільш загальному своєму вигляді використовується для навчання мови через команди і змушує показувати своє розуміння вивченого через фізичні рухи.

Психологічні характеристики дітей молодшого шкільного віку, наведені в попередньому розділі, дають підстави стверджувати, що метод повної фізичної реакції як форма організації навчальної діяльності молодших школярів повністю відповідає їх фізіологічним, віковим та психолого-педагогічним особливостям. Це дає змогу говорити про ефективність використання TPR у процесі формування іншомовної компетенції учнів початкової школи.

На думку фахівців, використання методу TPR в умовах освітніх реформ, зокрема Нової української школи, має низку переваг, серед яких [там само]:

- 1) мотивація дітей до вивчення англійської мови;
- 2) зменшений рівень стресу при навчанні, більша зацікавленість у процесі;
- 3) сприяння довгостроковому засвоєнню знань;
- 4) підвищення організованості та дисциплінованості учнів;
- 5) можливість зануритися в англomовне середовище;

6) відсутність потреби у великій кількості матеріалів, що дозволяє зберегти час при підготовці до уроку;

7) залучення обох півкуль головного мозку в процес навчання;

8) ефективність використання як у груповій, так і в індивідуальній роботі.

Наведемо кілька прикладів завдань, які базувалися на методі повної фізичної реакції і залучували рухи в процесі вивчення англійської мови.

1-2-3-4-5

В цій грі учням необхідно було надавати і виконувати інструкції одне одного, використовуючи всі наведені цифри. Окрім можливості повторити вивчений матеріал, ця гра також вимагає зосередження уваги, адже той, хто пропустить якусь із цифр, вибуває з гри. Інструкції до гри виглядали таким чином: **“Do one spin around yourself”**. **“Jump two times on each foot.”** **“Clap three times”**. **“Walk around your chair four times.”** **Give five different mates a high-five.”**

LINE UP!

Ця гра передбачала визначення параметрів, за якими учні повинні вишикуватися в одну лінію. Зазвичай, ці параметри нескладні, але рівень підготовки учнів першої групи 4-Б класу КЗО «НВК №144» дозволяв їх дещо ускладнювати (наприклад, дата/місяць/рік народження тощо). Також, наявна в 4-Б класі кількість учнів дозволила поділити їх на групи, після чого їм було запропоновано позмагатися, яка група вишикується першою. Параметри, за якими учні формували одну лінію, були такими:

- *Birthdays / Age* (день народження / вік);
- *Shoe sizes* (розмір взуття);
- *Length of hair* (довжина волосся);
- *Boys/girls* (хлопці / дівчата);
- *Height* (зріст);
- *Alphabetically (first name/ last name)* (за алфавітом – ім'я або прізвище);
- *Boy/girl couples* (хлопці / дівчата парами);
- *Number of siblings* (кількість рідних братів / сестер);
- *Distance from school* (відстань від школи).

Зазначимо, що така гра, окрім рухів, розвиває критичне мислення, адже учні повинні не лише дізнатися певні деталі про одне одного, але й швидко порівняти їх і критично оцінити. Окрім того, згідно з нашими спостереженнями під час проведення емпіричного дослідження, виявлені збіжності між учнями посприяли встановленню між ними більш дружніх стосунків і ще більше заохочували їх до співпраці.

SIMON SAYS

Зазвичай, ця гра розрахована на вивчення частин тіла та базових дій із їх залученням. Случаючи та дивлячись на «Саймона», діти повторюють його рухи:

Touch	Arms	Arms	Touch	Close
nose	up	down	eyes	eyes

Рівень знань учнів із англійської мови дозволив ускладнити цю гру напрямками та різноманітними об'єктами їхнього класу. Ми запропонували учням зробити коло, після чого називали різноманітні об'єкти, що розташовані в класі (blackboard, teacher's table, vase, someone's desk etc.), а учням необхідно було, виконуючи інструкції одне одного (Simon says: turn left!, Simon says: turn around!, Simon says: walk past three desks....), дістатися згаданого об'єкту. На наступному етапі ми ще ускладнили це завдання, запропонувавши учням знайти об'єкти рідного міста. Ми розклали по партах флеш-карти з цими об'єктами (аптека, супермаркет, лікарня, школа тощо), а учні, як і в попередньому випадку, повинні задати одне одному вірний напрямок залежно від того, куди треба дістатися (Simon says: turn right!, Simon says: walk straight!, Simon says: Turn around! і т.д.). Учень, який отримував інструкції, мав їх виконати та дістатися місця призначення.

CHARADES

Ця гра спрямована, головним чином, на закріплення активних дієслів або видів спорту. Вчитель повинен заздалегідь вивчити з учнями дієслова, передбачені програмою, переконатися, що учні їх повторюють вербально та фізично і розуміють їхнє значення. Під час гри учні обирають флеш-карти, на яких зображені певні дії, та мають обіграти їх у вигляді пантоміми. Інші учні мають здогадатися, яка дія мається на увазі, та назвати її у вигляді завершеного речення.

Протягом нашого емпіричного дослідження ми зосередилися на закріпленні активних дієслів у формі Present Continuous. Учням було запропоновано картки з картинками на означення дії, яку учень мав продемонструвати перед класом. У випадку, якщо учні не могли здогадатися про дію, виконувану учнем перед класом, вони мали право ставити лише питання типу Yes/No (Are you studying? Are you drinking?, etc.):

You are studying

You are eating

You are singing

You are drinking

You are reading

You are writing

You are sleeping

You are talking

**You are playing
football**

На цьому етапі емпіричного дослідження ми побачили, що такі рухливі вправі дозволяють реалізовувати наскрізну змістову лінію, пов'язану зі здоров'ям і безпекою життєдіяльності, адже вони надають учителям змогу органічно інтегрувати здоров'язберігаючі технології в урок англійської мови, а учням – вивчати мову «в дії», що мотивує їх значно більше, ніж сухе заучування правил і граматичних схем.

SONGS & MIMES

Ця гра є різновидом використання музичного матеріалу на уроках англійської мови в початковій школі, і її можна ефективно застосовувати в роботі з учнями четвертого класу, що ми і зробили під час нашого емпіричного педагогічного дослідження. В цьому випадку учням було запропоновано відеокліп, а вони мали підспівувати та відтворювати те, щочують і бачать. Протягом емпіричного дослідження ми використовували класичні приклади такої гри – *Here We Go 'Round the Mulberry Bush* (Додаток Е), *Head, Shoulders, Knees and Toes* (Додаток Е), спрямовану на вивчення та повторення частин тіла. Знову ж таки, завдання, спрямовані на інтеграцію до уроку англійської мови фізичної активності, суттєво підвищують мотивацію дітей до навчання та роблять його процес більш жвавим і захоплюючим.

Цілком зрозуміло, що з подальшим розвитком і розповсюдженням підходу НУШ в українських школах завдання на формування ключових життєвих компетентностей лише збільшуватиметься, але в цьому дипломному дослідженні ми наводимо завдання та вправи, які становлять історії успіху нашого емпіричного педагогічного дослідження. Слід зазначити, що оптимальна мета цих завдань – розвивати, окрім усього іншого, комунікативну компетентність, адже вона є пріоритетом у викладанні англійської мови. Як було зазначено в теоретичному розділі, дуже важливою складовою комунікативної компетентності є соціокультурна компетенція, яку також можливо і важливо формувати на початковому етапі навчання.

При проведенні емпіричного дослідження до уваги було взято той факт, що в учнів початкової школи необхідно формувати усвідомлення того, що кожний народ характеризується різною системою мислення, сприйняття, поведінки, емоцій, що пов'язано з різними умовами соціалізації. Окрім того, ми також підкреслювали, що важливу роль відіграють географічне розташування країни, звичаї і традиції її народу.

Поряд із навчанням соціокультурних особливостей іншого народу, ми також намагалися враховувати виховну мету, пов'язану з міжкультурною комунікацією – вчити учнів бути чемними, ввічливими, толерантними та некатегоричними в оцінках. Дуже важливо було надати їм достатній арсенал формул етикету для висловлювання залежно від комунікативної ситуації, яка моделювалася на уроці, а також навчити належним чином реалізовувати комунікативні наміри. Так, наприклад, однією з типових ситуацій спілкування є знайомство, тому в цьому випадку було доречно навчити дітей типовим формулам привітання, безпосередньо знайомства, вдячності, вибачення, прощання тощо.

Привітання

Hi!

Hello!

Good morning / afternoon / evening

How are you? / How are you doing?

Зважаючи на те, що сучасні діти схильні проводити багато часу з гаджетами, мобільними додатками та комп'ютерними іграми, було доречно додати до цього списку розмовних варіантів привітання (на кшталт *what's up?*, *how's it going?*, *how's life?* і т.д.), наголосивши, що така форма спілкування прийнятна між однолітками та/або в колі друзів.

Знайомство

I am...

My name is...

Please meet my... (якщо знайомство відбувається через посередника)

Nice to meet you

My pleasure

Прощання

Good bye / bye

See you later / see you / see you

soon Until later

Bye for now

Вдячність

Thanks / thanks a lot / thank you

Welcome / you're welcome

Not at all

Вибачення

Sorry / I'm sorry

Never mind

That's ok

Як і в попередніх випадках, соціокультурна компетенція може формуватися в учнів за допомогою інтерактивних завдань – проектів, відео- блогів, групових відеозаписів, адже такі методи сприяють розвитку критичного мислення, будують і вдосконалюють уміння працювати в команді, доходити висновків, знаходити компроміси та найбільш ефективні рішення. Наприклад, для учнів першої підгрупи

4-Б класу КЗО «НВК №144» цікавими були такі міні-проекти, як *Let's Make a Hanukkah Card*, *Let's Write a Letter to an American Friend*. Ці міні-проекти, як ми бачимо навіть із назв, також спираються на міжпредметні зв'язки та залучають предметну спрямованість КЗО «НВК №144». Окрім того, в учнів, які висловили таке бажання, була можливість зробити відеозапис того, як учні святкують традиційні українські свята зі своєю родиною, які традиційні страви готують і тому подібне, і поділитися цим записом із друзями з англomовних країн. У такий спосіб здійснюється міжкультурна комунікація, яка є невід'ємною частиною іншомовного спілкування.

Ще одним ефективний спосіб формування та розвитку соціокультурної компетентності на уроках англійської мови є завдання на сортування типу *Do's and Don't's*. Під час вивчення теми «Подорож» учням було запропоновано завдання такого типу на тему *Do's and Don't's in Great Britain*. Згідно з інструкцією, учням потрібно було сортувати інформацію відповідно до того, що варто або не варто робити під час перебування у Великій Британії. Для виконання цього завдання учні спиралися на попередні знання не лише з англійської мови, але й із історії та культури Великої Британії. Зазначимо, що для цього завдання також було використано інтерактивний ресурс Learning Apps (Додаток Е):

Stand in line	Shake hands	Greet people with a kiss
DO	Stare	DON'T
	Say "Excuse me"	Talk loudly in public
Smile	Say "Please" and "Thank	

you”

В якості домашнього завдання учням було запропоновано створити подібну пам’ятку для їхніх зарубіжних друзів, що подорожують Україною. Наведемо один із прикладів домашнього завдання, виконаного учнем першої групи 4-Б класу.

DO’S & DON’T’S IN UKRAINE

DO

Bring a small present if you visit
someone

Take off your shoes when you
enter someone’s home

Sit and keep silence for a moment
before going on a trip

DON’T

Give 2, 4 or 6 flowers

Whistle indoors

Put your feet on the table

Як бачимо, зміст домашнього завдання також спирається на соціокультурну компетентність, яка належить до ключових компетентностей Нової української школи.

Отже, під час емпіричного педагогічного дослідження нами було проведено уроки в межах навчальної програми, затвердженої Міністерством освіти і науки України для початкової школи. Експериментальній групі 4 класу було запропоновано завдання, які включають в себе елементи сучасних інтерактивних (онлайн та офлайн) технологій, ігрові технології та проектну діяльність.

Наприкінці кожного уроку в учнів був час на заповнення форми рефлексії, яка уможливила моніторинг засвоєння ними лексичного та граматичного матеріалу.

Діагностичний тест, запропонований учням на фінальному етапі емпіричного дослідження, показав, що в експериментальній групі рівень засвоєння матеріалу був вищим, аніж у контрольній групі, оскільки інтеграція сучасних технологій, як і було передбачено, сприяє зацікавленості дітей у процесі навчання та готовності вивчати новий матеріал у незвичній формі. Окрім того, такі методи створюють підґрунтя для формування міжпредметних компетентностей (інформаційно-

цифрової, соціокультурної, іншомовної тощо), що складає основу концепції «Нова українська школа».

Проте, під час дослідження виникали й певні складнощі: хоча учні КЗО «НВК №144» звичні до використання вчителями Інтернет-технологій і гаджетів, їм спочатку було дещо складно розібратися з новими англomовними платформами. На цьому етапі необхідною була візуалізація їх на інтерактивній дошці та допомога з інструкціями й технічними аспектами виконання завдань. Окрім того, невеличку складність викликали білінгвальні завдання, але цю складність вдалося успішно усунути за рахунок організації парної та групової роботи.

В цілому, спираючись на процес емпіричного дослідження, вважаємо за можливе стверджувати, що залучення елементів технологій і міжпредметних зв'язків суттєво сприяє створенню позитивного ставлення учнів до англійської мови.

2.3 Аналіз результатів і оцінка ефективності емпіричного педагогічного дослідження

Гіпотезою нашого емпіричного педагогічного дослідження було твердження про те, що залучення міждисциплінарного підходу відкриває шлях до реалізації ключових компетентностей Нової української школи на уроках англійської мови, а також інтеграції наскрізних змістових ліній, передбачених концепцією НУШ.

Базою виробничої практики, на якій здійснювалося емпіричне педагогічне дослідження, став КЗО «НВК №144» із поглибленим вивченням івриту, історії єврейського народу та єврейських традицій. У якості цільової аудиторії для емпіричного педагогічного дослідження ми обрали паралель 4-х класів зазначеного навчального закладу, серед яких перша підгрупа 4-А класу складала контрольну групу, а перша підгрупа 4-Б класу – відповідно, експериментальну.

Як показало усне опитування учнів по завершенні емпіричного педагогічного дослідження, мотивація до вивчення англійської мови та зацікавленість у ній була вищою у першій підгрупі 4-Б класу, викладання в якому здійснювалися з підходом

НУШ, аніж у першій підгрупі 4-А класу, підхід до викладання англійської мови в якому залишився більш традиційним і монодисциплінарним.

Після проведення контрольного тесту з англійської мови за вивченими темами (Додаток Ж), ми побачили, що середній бал з тесту змінився наступним чином: перша підгрупа 4-А класу (контрольна) – $7,3 \rightarrow 7,9$; перша підгрупа 4-Б класу (експериментальна) – $7,0 \rightarrow 8,2$. Відповідно до цього, середній бал змінився від 7,8 на 7,9 у контрольній групі та з 7,4 на 8,6 в експериментальній. Графічно ці результати можна представити у вигляді діаграми (Рисунок 2.2):

Рисунок 2.2. – Динаміка успішності контрольної та експериментальної груп на початку та наприкінці емпіричного педагогічного дослідження

Незважаючи на безумовно позитивні (на загальному рівні) показники використання підходу НУШ для розвитку ключових життєвих компетентностей на уроках англійської мови в КЗО «НВК №144», на нашу думку, його залучення пов'язано з певними труднощами. Протягом емпіричного дослідження було помічено, що інтеграція певних наскрізних змістових ліній викликає складнощі, оскільки учні 4 класу ще не мають достатніх фонових знань для включення таких тем в урок англійської мови. Проте, спираючись на проведене емпіричне дослідження та його аналіз, можна стверджувати, що така наскрізна змістова лінія,

як **«громадянська відповідальність»**, може інтегруватися в початковій школі на рівні співпраці, необхідності прийняття колективних рішень, необхідності прислухатися одне до одного, бути толерантними та вміти працювати в команді. Інтеграції цієї змістової лінії сприяли запропоновані нами міні- проекти, завдання типу *Simon Says*.

Щодо наскрізної лінії **«Здоров'я і безпека»**, її вдалося інтегрувати за рахунок інформування учнів щодо здоров'язберігаючих технологій та завдань типу *Do's & Don't's*, які (хоча і досить опосередковано на цьому етапі) готують учнів до правильної поведінки під час подорожей, а в подальшому можуть бути інтегровані в такі теми, як «Охорона навколишнього середовища» тощо.

Наскрізна змістова лінія **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** реалізувалася на уроках англійської мови, зокрема, за допомогою аудіо- завдання з прийменниками, в якому йшлося про різних тварин і комах. Вважаємо, що в такий спосіб можна розширювати знання учнів із теми «Природа», які вони отримують на відповідних шкільних уроках, збагачуючи їхній словниковий запас англомовною лексикою.

Наскрізна змістова лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність»** реалізувалася під час емпіричного дослідження на уроках англійської мови з теми «Подорож», «Свята» шляхом завдань, пов'язаних із видами транспорту та святкового шопінгу. Проте, на нашу думку, інтеграція цієї змістової лінії викликала найбільші труднощі, оскільки учням четвертого класу ще досить важко оцінити цифри у контексті планування бюджету, визначення відстані та ефективного способу її подолання тощо. З іншого боку, спроба інтеграції зазначеної наскрізної змістової лінії залучає ІТ-компетентність, яка також є однією з ключових компетентностей Нової української школи і корисною життєвою навичкою.

Спираючись на спостереження та роботу протягом емпіричного педагогічного дослідження, хотілося б звернути увагу на можливість навчатися поза межами класу, яка також становить один із пріоритетів Нової української школи. Звичайно, навчання не обмежується (і не має обмежуватися) лише

перебуванням у закладі освіти – воно має тривати впродовж життя, оскільки зміни майже в усіх галузях відбуваються дуже швидко. Нині учні початкової школи – зокрема, КЗО «НВК №144» мають доступ до численних мобільних і класичних додатків для вивчення іноземних мов (зокрема англійської), які дозволяють вивчати і практикувати матеріал вдома, на вулиці, під час подорожі – в будь-яких умовах, що виходять за межі класної кімнати. Через те, що використання таких додатків і програм потребує технічних навичок, учні постійно підвищують власну ІТ-компетентність. На нашу думку, одним із ефективних інструментів для вивчення та практики англійської мови можна вважати програму Duolingo, яка існує також у мобільній версії.

Програма містить ігрову складову, пояснення матеріалу, можливість пройти його ще раз за умови невдалої спроби, відстежувати власний рівень просування в навчанні (можливо навіть позмагатися з іншими користувачами), а також прослухати аудіо-файли і відтворити їх, що є безумовною перевагою в навчанні вимови. Окрім того, програма пропонує обрати мету, з якої користувач планує вивчати англійську мову.

Оскільки протягом емпіричного педагогічного дослідження ми запропонували учням кілька завдань із залученням івриту, однією з рекомендацій було спробувати використати ресурс Duolingo для покращення знань івриту. На нашу думку, вигода від таких завдань буде подвійною, оскільки іврит є доступним в цьому додатку лише через англійську мову, тобто в такий спосіб можна вдосконалювати білінгвальні навички і, як наслідок, розвивати іншомовну компетентність.

Поряд із цим, учень може самостійно встановити кількість матеріалу, яку він/вона планує опанувати протягом дня, і створити свій профіль за допомогою Фейсбук- або Гугл-акаунту (як показує досвід, останній наявний у більшості учнів, адже ця умова є обов'язковою для реєстрації Android-пристрою і його подальшого використання).

Очевидно, що мобільні додатки та програми для вивчення англійської мови не лише забезпечують розмаїття навчального матеріалу, але й сприяють

формуванню та вдосконаленню технічних навичок учнів початкової школи. Це дуже важливо, адже технології розвиваються, і вірогідність того, що вони незабаром стануть невід'ємною частиною не лише кожного уроку, але й кожної сфери діяльності людини, зростають із кожним днем.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Формування міжпредметних зв'язків у межах компетентнісного підходу Нової української школи є досить складним завданням, яке вимагає від учителів англійської мови гнучкості та готовності пристосовуватися до швидких змін в галузі шкільної освіти. Створення сприятливого освітнього середовища в класі є запорукою успішного навчання та всебічного розвитку дитини.

У межах цього дипломного дослідження було здійснено емпіричне педагогічне дослідження, метою якого було підтвердження думки про те, що залучення технологій (інтерактивних, ігрових, онлайн) та міжпредметних зв'язків контенту інших предметів до уроків англійської мови сприяє формуванню ключових компетентностей Нової української школи. Емпіричне педагогічне дослідження відбувалося протягом 5 тижнів (листопад-грудень) на базі КЗО «НВК №144» із поглибленим вивченням івриту, історії єврейського народу та єврейських традицій.

На етапі спостереження відбувалося спілкування з учителями школи, відвідування та аналіз їхніх уроків, а також опитування дітей щодо їхньої обізнаності у сферах, які пов'язані з реалізацією наскрізних змістових ліній НУШ.

Для емпіричного дослідження було обрано дві групи 4-х класів – перша підгрупа 4-А, яка налічує 15 учнів і склала контрольну групу, та перша підгрупа 4-Б класу, яка налічує 13 учнів і склала експериментальну групу.

Протягом емпіричного дослідження експериментальній групі 4-Б класу було запропоновано завдання, що включають сучасні технології (ігрові, Інтернет-ресурси, інтерактивні завдання оффлайн), а також міжпредметну інтеграцію (природа, математика, соціум і культура, здоров'я тощо). У той же час викладання англійської мови контрольній групі 4-А класу проходило в режимі взаємодії «учень-вчитель», вивчення та відтворення лексичного та граматичного матеріалу, хорове та індивідуальне повторення за вчителем. Окрім того, виходячи зі специфіки бази стажиської практики, було прийнято рішення залучити до емпіричного педагогічного дослідження білінгвальні завдання, що включали в себе

англійську мову та іврит. Як показали результати виконання таких завдань і усне опитування учнів наприкінці уроку, завдання такого типу виявилися дуже незвичними та цікавими. Поряд із цим вони суттєво сприяють формуванню та розвитку іншомовної та крос- культурної компетентностей, які також входять до переліку ключових компетентностей Нової української школи.

Згідно з результатами емпіричного дослідження, успішність учнів 4-Б класу виявилася вищою, ніж в учнів 4-А класу (діаграму успішності наведено в практичному розділі). Такий результат свідчить про те, що використання сучасних технологій і міжпредметні зв'язки дійсно мають потенціал (і дуже високий) до формування життєво важливих компетентностей, підвищують мотивацію учнів до вивчення іноземних мов, оскільки в такому контексті учні можуть спиратися на знання інших дисциплін під час вирішення лінгвістичних, лінгвокраїнознавчих та лінгвокультурологічних завдань з англійської мови.

Особистий внесок у емпіричне дослідження полягає в тому, що під час його здійснення на базі практики було запропоновано білінгвальні завдання, які передбачають знання учнями не лише англійської мови, але й івritу. В такий спосіб також було вирішено розвивати міжкультурну компетентність учнів, залучаючи матеріали, що стосуються єврейський свят (зокрема, Хануки) та особливостей життя в Ізраїлі. Інформаційно-цифрову та математичну компетентності, пов'язані з англійською мовою, допомогли розвивати завдання з інтеграцією елементів технологій і математики, які відповідають рівню знань учнів, передбаченому державною програмою.

Наукова новизна дослідження пов'язана з тим, що в ньому емпірично доведено ефективність використання інноваційних (ігрових, цифрових, інтерактивних) технологій і елементів білінгвізму, які відіграють важливу роль у формуванні ключових компетентностей з англійської мови в учнів початкової школи.

ВИСНОВКИ

Реформи в освітній сфері потребують високого рівня мобільності та гнучкості, оскільки до них часто треба пристосовуватися в дуже швидкому темпі. Початкова середня освіта в Україні зараз на шляху реформ, які покликані змінити концепцію освіти, змістивши її акценти з репродуктивних навичок учнів у бік навчання для життя, іншими словами, зробити підходи для навчання діяльнісними, а не такими, що фокусуються на теорії. Нова українська школа покликана реалізовувати інноваційні освітні стратегії крізь формування в учнів ключових компетентностей, які будуть реалізовані у глобальному просторі ХХІ століття, серед яких вміння вільно спілкуватися державною, рідною (у разі відмінності), а також іноземними мовами, є одними з найважливіших.

На практичному етапі нашого дослідження, базою для якого став КЗО «НВК №144 із поглибленим вивченням івриту, історії єврейського народу, єврейських традицій» ДМР, було використано наступні методи: педагогічне спостереження, бесіди з учнями та вчителями, метод експертних оцінок, міні-анкетування вчителів, діагностична контрольна робота для виявлення рівня володіння учнями англійською мовою. За рекомендаціями вчителів КЗО «НВК №144», експериментальну групу для емпіричного педагогічного дослідження склали учні 4-Б класу, а контрольну – учні 4-Б класу. Оскільки учні КЗО «НВК №144» з першого класу вивчають іврит, це створили додатковий простір для формування іншомовної компетентності, однієї з ключових для НУШ.

У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних аспектів формування ключових компетентностей НУШ на уроках іноземної мови в молодшій школі, ми дійшли таких висновків:

1. **Проаналізовано** нормативні документи (державний стандарт початкової освіти, концепцію Нової української школи), які регламентують освітні реформи та вимоги до результатів навчання. Було підкреслено, що реформування системи середньої освіти, яке відбувається в контексті загальних змін у економіці та політиці, вимагає від учителів нових навичок викладання та заохочення учнів до

навчання в якості активних учасників його процесу. Отже, трансформація системи середньої освіти потребує пошуку нових педагогічних рішень, які забезпечували б формування в учнів початкової школи життєво важливих компетентностей.

2. **Встановлено**, що згідно з компетентісним підходом НУШ, метою уроків є розвиток ключових компетентностей і реалізація наскрізних змістових ліній, що в сукупності має забезпечити виконання вимог до результатів навчання – ситуативне спілкування, використання граматики як структурного інструменту тощо. Опрацювавши відповідні нормативні документи, ми виявили, що іноземна мова як предмет залишається монодисциплінарним, у зв'язку з цим виникає потреба шукати способи інтеграції в неї контенту інших предметів для забезпечення формування в учнів молодшої школи ключових компетентностей.

3. Під час аналізу науково-методичної літератури з проблематики формування іншомовної компетентності, міжпредметної інтеграції, було **з'ясовано**, що ключові компетентності НУШ можуть формуватися завдяки використанню елементів цифрових технологій (мобільних додатків, мультимедійних ресурсів, комп'ютерних програм) як на уроках англійської мови, так і поза їх межами, інтерактивних технологій (парна, групова, проектна робота), ігрових завдань. Елементи технологій та зміст завдань з їх залученням можуть варіюватися залежно від рівня підготовки та освітніх потреб учнів, а також технічних можливостей загальноосвітніх навчальних закладів.

4. **Було розроблено та запропоновано** для виконання низку завдань із залученням елементів цифрових технологій (інтерактивні платформи LearningApps, Nearpod, Wordwall), інтерактивних технологій (парна, групова робота, проектна діяльність), ігрових технологій, а також міжпредметну інтеграцію (природа, математика, соціум і культура, здоров'я тощо). У той же час, викладання англійської мови контрольній групі 4-А класу проходило в режимі взаємодії «учень-вчитель», вивчення та відтворення лексичного та граматичного матеріалу, хорове та індивідуальне повторення за вчителем. Окрім того, виходячи зі специфіки бази стажиської практики, було прийнято рішення залучити до емпіричного педагогічного дослідження білінгвальні завдання, що включали в себе

англійську мову та іврит.

5. В процесі порівняльного аналізу отриманих результатів дослідження на його контрольному етапі за допомогою діагностичного тесту та кількісних методів **було встановлено**, що академічні показники учнів експериментальної групи значно підвищилися порівняно з учнями контрольної групи. На підставі бесіди ми виявили, що зацікавленість у предметі та мотивація до його вивчення серед учнів експериментальної групи були вищими в порівнянні з контрольною групою. В такий спосіб було емпірично доведено ефективність використання інноваційних (ігрових, цифрових, інтерактивних) технологій і елементів білінгвізму, які відіграють важливу роль у формуванні ключових компетентностей з англійської мови в учнів початкової школи.

6. Зважаючи на те, що Нова українська школа націлена на формування ключових компетентностей для життя та наголошує на можливості навчатися не лише в класі, але й поза його межами, **було рекомендовано** використовувати додаток Duolingo, який дозволяє практикувати мовні та мовленнєві навички у зручному форматі в будь-який час. Протягом емпіричного дослідження учням було запропоновано кілька завдань із залученням івриту та рекомендовано спробувати використати ресурс Duolingo для покращення знань як англійської мови, так і мови іврит. Ми вважаємо, що виконання таких завдань може принести подвійну користь, адже іврит є доступним в цьому додатку лише через англійську мову, тобто в такий спосіб можна вдосконалювати білінгвальні навички і, як наслідок, розвивати іншомовну компетентність.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані як методичний інструмент у процесі формування ключових компетентностей НУШ у молодшій школі, забезпечення міжпредметної інтеграції, залучення елементів цифрових, інтерактивних і ігрових технологій у навчальний процес, а також при розробці міждисциплінарних завдань з іноземної мови, завдань з інтеграцією інтернет-технологій. Перспектива подальших досліджень пов'язана з виявленням шляхів формування ключових компетентностей НУШ на уроках іноземної мови в середній і старшій школах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів ХХІ століття. *Науковий вісник Миколаївського державного ун-ту імені В.О. Сухомлинського*. 2010. №18. С.12-20.
2. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі. К.: Шк. Світ, 2007. 128 с.
3. Безрукова А. Сучасний урок англійської мови. *Наково-практичний семінар «Актуальні проблеми методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов»*. Ніжин. 2015.
4. Бескорса О. Інтеграція на уроках англійської мови в початковій школі в контексті концепції нової української школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2017. №6. С. 230–238.
5. Бескорса О. Формування англомовної соціокультурної компетентності молодших школярів із залученням лінгвокраїнознавчого контенту, 2016. URL: http://pptma.dn.ua/files/2016/3/19.Beskorsa_s.170-177.pdf (дата звернення: 28.10.2020).
6. Бібік Н. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи: метод. рек. / кол. авт. : Н. М. Бібік (кер.), О.Я. Савченко, Т.М. Байбара, М.С. Вашуленко та ін. Київ: Почат. шк., 2002. 125 с.
7. Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. К.: Ленвіт, 2016. 402 с.
8. Вашуленко М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів середньої освіти на засадах компетентісного підходу : навч.-метод. посіб. К. Видавничий дім «Освіта». 2019. 192 с.
9. Вишневський О. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб.. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ. Знання. 2011. 206 с.

10. Відеохостинг та електронний каталог YouTube. URL: www.youtube.com (дата звернення: 20.09.2020).
11. Гончаренко С. І насамперед – прикладна наука. Хмельницький : Вид-во Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут. Київ. 2003.
12. Горбань Ю. Перший рік у новій школі: учні стали іншими // Мультимедійна платформа іномовлення України Укрінформ. 2019. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2732055-persij-rik-u-novij-skoli-ucni-staliinsimi.html>.
13. Гудзик И. Компетентностно-ориентированное обучение русскому языку в начальных классах (в школах с украинским языком обучения). Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2007. 496 с.
14. Гуменюк І. Вивчення англійської мови в умовах Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://imso.zippo.net.ua/wpcontent/uploads/2018/08/20180813_statja_7.pdf (дата звернення: 15.09.2020)
15. Дениско С. Підготовка майбутнього вчителя англійської мови у ПШ до формування лексичної компетентності: традиції та інновації. Вісн. психології і педагогіки. Збірник наук. праць. 2013. №13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_13
16. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>. (дата звернення: 15.09.2020).
17. Державний стандарт початкової загальної освіти, прийнятий 20 квітня 2011 року № 462. Початкова школа. 2011. № 18(594). 43с.
18. Дольнікова Л. Інтегративно-диференційований підхід до структурування змісту природничих дисциплін у медичних коледжах : дис. ...канд. пед. наук. К. 2001. 233 с.
19. Ермолаева М. Интерактивные методики в современном образовательном процессе. М.: Просвещение. 2014. 42 с.

20. Євтушенко Н. Інтеграція іноземних мов за професійним спрямуванням із дисциплінами гуманітарного циклу. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. №. 38. С. 205–208.

21. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

22. Загвязинский В., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. 2-е изд. Москва: Академия, 2005. 208 с.

23. Зайченко І. Педагогіка : підруч. 3-тє вид., допов. та. переробл. Київ: Ліра-К, 2016. 608 с.

24. Закон України «Про освіту» – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.mon.gov.ua

25. Інноваційні освітні технології: Івано-Франківська область : інформ. довідник / авт.- упоряд. : О.Я. Мариновська, Р.М. Зуб'як. Івано-Франківськ : Місто НВ. 2018. 68 с.

26. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2). Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/> (дата звернення: 19.09.2020).

27. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / за заг. ред. І. І. Дівакової. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 180с.

28. Калініна Л. Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов у контексті європейський вимог. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2004. №19. С. 129–133.

29. Коломінова О. Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англомовного спілкування. URL: <http://disser.com.ua/contents/4435.html> (дата звернення: 18.08.2020)

30. Концепція «Нова українська школа», прийнята 27 жовтня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> (дата звернення: 19.09.2020).

31. Концепція компетентнісно-орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». 2018. 36 с.

32. Концепція Нової української школи – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.mon.gov.ua.

33. Кобышева А. Игровой метод в обучении иностранному языку. СПб.: Каро. 2006. 192 с.

34. Котенко О., Соломаха А. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2013. 356 с.

35. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота. 2005. 448 с.

36. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти: монографія / відп. за вип. М.М. Сідун, Т.К. Полонська. Мукачево: МДУ. 2018. 342 с.

37. Мальований Ю. Форми навчання. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер. 2008. С. 965–966.

38. Методика навчання іноземних мов і культур: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів /О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.

39. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. К.: Літера ЛТД. 2011. 364 с.

40. Методичні рекомендації для вчителів іноземних мов-учасників всеукраїнського експерименту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового

Державного стандарту початкової загальної середньої освіти» щодо викладання з іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році. (Додаток до листа МОН України від 15.09.2017 №91/9-503). Режим доступу: www.mon.gov.ua

41. Молнар Т. Діяльнісний підхід до організації навчального процесу в початковій школі. Щомісячний науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок». 2016. №1 (132). С 77–79.

42. Морська Л. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов: навчальний посібник. Тернопіль. Астон, 2008. 256 с.

43. Набок М. Дитиноцентризм – стрижневий вектор розвитку загальної середньої освіти України початку ХХІ століття. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2017. №3 (78). С. 159–172.

44. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). Тернопіль. Мандрівець. 2015. 256 с.

45. Наджафова С. Інтеграційні процеси в освіті. Наука і освіта. 2015. № 2. С. 75–79.

46. Наказ МОН України від 21.03.2018 № 268 “Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти” Режим доступу: www.mon.gov.ua.

47. Наказ МОН України від 23.03.2018 № 283 “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи”. URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 20.08.2020).

48. Ніколаєва С. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2008. 285 с.

49. Ніколаєва С. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 42–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_1_9 (дата звернення: 19.08.2020).

50. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2017. 206 с.

51. Онопрієнко О. Предметна математична компетентність як дидактична категорія // *Початкова школа*. 2010. № 11.
52. Павелків К. Особливості викладання англійської мови в початкових класах нової української школи. Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін : зб. наук. пр. : наук. записки РДГУ. Рівне : РДГУ. 2019. С. 116–117.
53. Панова Л., Андрійко І., Тезікова С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підруч. Київ. Академія. 2010. 327 с.
54. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ. АСХ. 2004. 192 с.
55. Прокофьева М. Интеграция педагогической подготовки будущих воспитателей дошкольных учреждений и учителей начальных классов: дис. канд. пед. наук. Ялта. 2008. 268 с.
56. Редько В. Базовий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності сучасного старшокласника. *Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів*. 2013. С. 87–93.
57. Редько В. Дидактичні та методичні підходи до конструювання змісту навчання іноземних мов у сучасних ЗНЗ на компетентнісних засадах: теорія і практика // *Іноземні мови у школах України*. 2014. № 4. С. 17–23.
58. Роман С. Методика навчання англійської мови у початковій школі. К. Ленвіт, 2005. 207 с.
59. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*. 2011. № 8–9. С. 4–8.
60. Собко Р. Дидактичні особливості інтегрованого навчання комп'ютерних технологій у професійній підготовці електриків: Дис. канд. наук. Київ. 2002.
61. Суртаева Ю., Шишминцева А. Интерактивные технологии в процессе обучения в школе. *Вест. Томского гос. пед. ун-та*. 2012. Вып. 9 (87). С. 97–98.

62. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти / Розроблена під керівництвом О.Я. Савченко. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 19.08.2020).

63. Чилюгин В. Методика обучения иностранному языку. СПб. : Аспект-пресс. 2014. 490 с.

64. Швецова В. Реалізація компетентнісного підходу у формуванні ключових компетентностей учнів на уроках англійської мови у контексті сучасних освітніх технологій. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-uchniv-na-urokah-inozemno-movi-119243.html> (дата звернення: 22.12.2020)

65. Щукин А. Современные интенсивные методы и технологии обучения иностранным языкам. Учебное пособие. М.: Филоматис, 2008. 188 с.

66. Deneme S., Ada S. On Applying the Interdisciplinary Approach in Primary Schools. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012. Volume 46. P. 885– 889.

67. Hadfield J., Hadfield Ch. Introduction to Teaching English. Oxford, 2010. 176 p.

68. Harmer J. The Practice of Language Teaching. Longman, 2004. 370 p.

69. Kapp K.M. The gamification of learning and instruction: game-based methods. San Francisco: Pfeifer, 2012. 301 p.

70. Marczewski A. Gamification: a simple introduction. New York. 2013. 288 p.

71. Mathison S, Freeman M. The logic of interdisciplinary studies. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago, 1997.

72. Reiners T. Gamification in education and business. New York : Springer. 2015. 697 p.

73. Slattery M., Willis J. English for Primary Teachers. A handbook of activities and classroom language. Oxford University Press, 2009. 148 p.

74. Taylor P. The drama classroom: Action, reflection, transformation (1st ed.). Abingdon, UK: Routledge. 2000.
75. Total Physical Response. Wikipedia, Free Encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Total_physical_response
76. Trier P.U. Definition and Selection of Competencies. Country Contribution Process: Summary and Country Report. 2001. University of Neuchâtel. 279 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

«Канва» розвитку учня. Ключові компетентності і наскрізні вміння

СПІЛКУВАННЯ ДЕРЖАВНОЮ (І РІДНОЮ У РАЗІ ВІДМІННОСТІ) МОВАМИ									
СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ									
МАТЕМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ									
ОСНОВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ І ТЕХНОЛОГІЯХ									
ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ									
УМІННЯ ВЧИТИСЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ									
ІНІЦІАТИВНІСТЬ І ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ									
СОЦІАЛЬНА ТА ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТІ									
ОБІЗНАНІСТЬ ТА САМОВИРАЖЕННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ									
ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ І ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ									
	ВМІННЯ ЧИТАТИ	УМІННЯ ДОНОСИТИ ДУМКУ	КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ	ЛОГІЧНИЙ ЗАХИСТ ПОЗИЦІЇ	ІНІЦІА- ТИВНІСТЬ	ПРОБЛЕМИ, РИЗИКИ І РІШЕННЯ	ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ	РОБОТА В КОМАНДІ	ТВОРЧІСТЬ

Додаток Б

Уміння та ставлення учнів, передбачені освітньою реформою

«Нова українська школа»

1. *Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами*

Уміння:

- використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленнєвої діяльності;
- засобами англійської мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції.

Ставлення:

- гордість за Україну, її мову та культуру.

2. *Спілкування іноземними мовами реалізується через предметні компетентності.*

3. *Математична компетентність*

➤ *Уміння:*

- розв'язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект.

➤ *Ставлення:*

- готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем.

4. *Основні компетентності у природничих науках і технологіях*

Уміння:

- Описувати англійською мовою природні явища, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини.

Ставлення:

- інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження.

5. *Інформаційно-цифрова компетентність*

Уміння:

- вивчати англійську мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж;

- створювати інформаційні об'єкти англійською мовою;
- спілкуватися англійською мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;
- застосовувати ІКТ відповідно до поставлених завдань.

Ставлення:

- готовність дотримуватись мережевого етикету.

6. Уміння вчитися упродовж життя

Уміння:

- самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її;
- організовувати свій час і навчальний простір;
- оцінювати власні навчальні досягнення.

Ставлення:

- впевненість у спілкуванні англійською мовою;
- подолання власних мовних бар'єрів;
- наполегливість;
- внутрішня мотивація та впевненість в успіху.

7. Ініціативність і підприємливість

Уміння:

- ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію англійською мовою для розв'язання конкретної життєвої ситуації.

Ставлення:

- дотримання етичної поведінки під час розв'язання життєвих ситуацій;
- комунікабельність та ініціативність;
- креативність.

8 Соціальна та громадянська компетентності

Уміння:

- формулювати власну позицію;
- співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись англійською мовою.

Ставлення:

- гордість за Україну, її мову та культуру.

- толерантність у спілкуванні з іншими.

8. Обізнаність та самовираження у сфері культури

Уміння:

- висловлювати англійською мовою власні почуття, переживання і судження.

Ставлення:

- усвідомлення цінності культури для людини і суспільства;
- повага до багатства і розмаїття культур.

9. Екологічна грамотність і здорове життя

Уміння:

- пропагувати здоровий спосіб життя засобами англійської мови.

Ставлення:

- гордість за Україну, її мову та культуру.
- сприймання природи як цілісної системи;
- готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища;
- відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.

Додаток В

*Діагностичний тест з англійської мови на початку емпіричного
дослідження*

I. Fill in the gaps with **one word.**

1. Inot reading now, I ... writing.
2.he walking?
3. My sister isthan you. She is 15.
4. This table is (big) than that one.
5. Who ...my lunch yesterday? – I didn't eat it.

II. Choose a correct answer.

1. London is..... of Great Britain.
a) a capital b) the smallest city c) a town
2. What do British people like to drink at 5 o'clock?
a) coffee b) tea c) juice
3. Where does the Queen live?
a) Buckingham Palace b) Tower c) Verkhovna Rada
4. What is the Queen's name?
a) Catherine b) Freddy Mercury c) Elizabeth
5. What kind of weather do British people often have?
rainy and foggy b) sunny and hot c) clear and cold

Додаток Г

Міні-анкета вчителів-мовників щодо реалізації наскрізних змістових ліній НУШ на уроках англійської мови

1. Оберіть види робіт, які Ви найчастіше використовуєте під час уроків

☐ Фронтальна

☐ Парна

☐ Групова

☐ Проекти

2. Під час уроків Ви використовуєте здоров'язберігаючі технології (оцініть від 0 до 10)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Очень низкая

Очень высокая

3. У Вас є можливість проводити уроки на подвір'ї школи (за умови відповідної теми)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Очень низкая

Очень высокая

4. У Вас є можливість проводити уроки "в полі" (виїжджати на екскурсії, заходи, пов'язані з природою)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Очень низкая

Очень высокая

5. Які наскрізні змістові лінії Вам найважче/найлегше реалізувати на Ваших уроках і чому?

Введите ответ

Додаток Д

Форма рефлексії

1. Я добре пам'ятаю та можу використовувати нові слова вірно та з легкістю.

Так

Ні

Не знаю

2. Я добре пам'ятаю та можу використовувати нові мовні конструкції.

Так

Ні

Не знаю

3. Я почуваюся більше впевнено, використовуючи англomовні Інтернет-платформи.

Так

Ні

Не знаю

4. Я можу описувати англійською мовою базові явища інших предметів (математики, природи тощо).

Так

Ні

Не знаю

Додаток Е

Завдання з використанням інтерактивних платформ

Wordwall

Переставити літери

Activity Title

Unscramble the words

Answer		Definition	Swap Columns
1.	 PARLIAMENT		
2.	 JAFFA GATE		
3.	 WESTERN WALL		
4.	 MARKETPLACE		

Знайти пару

JAFFA GATE

MARKETPLACE

PARLIAMENT

WESTERN WALL

כותל

שער יפה

כנסת

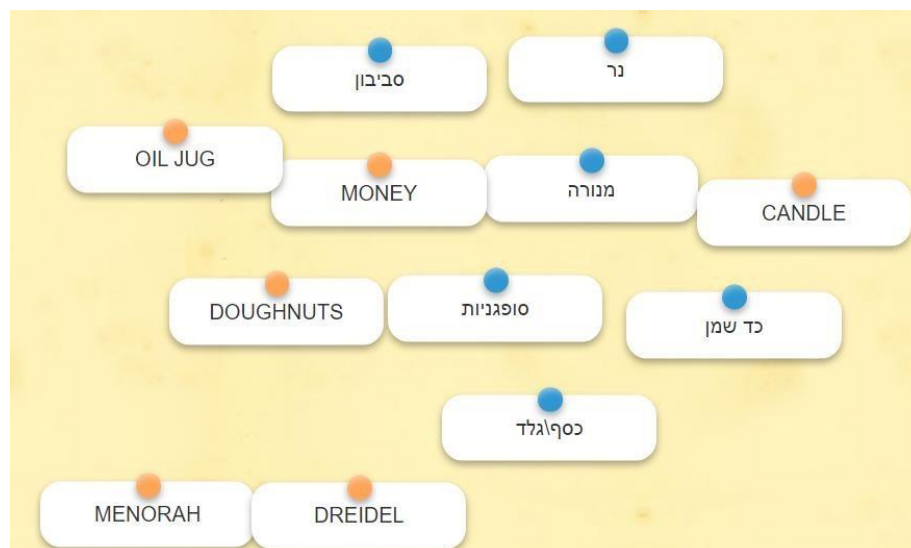
שוק

Гра «Ханукальні асоціації»

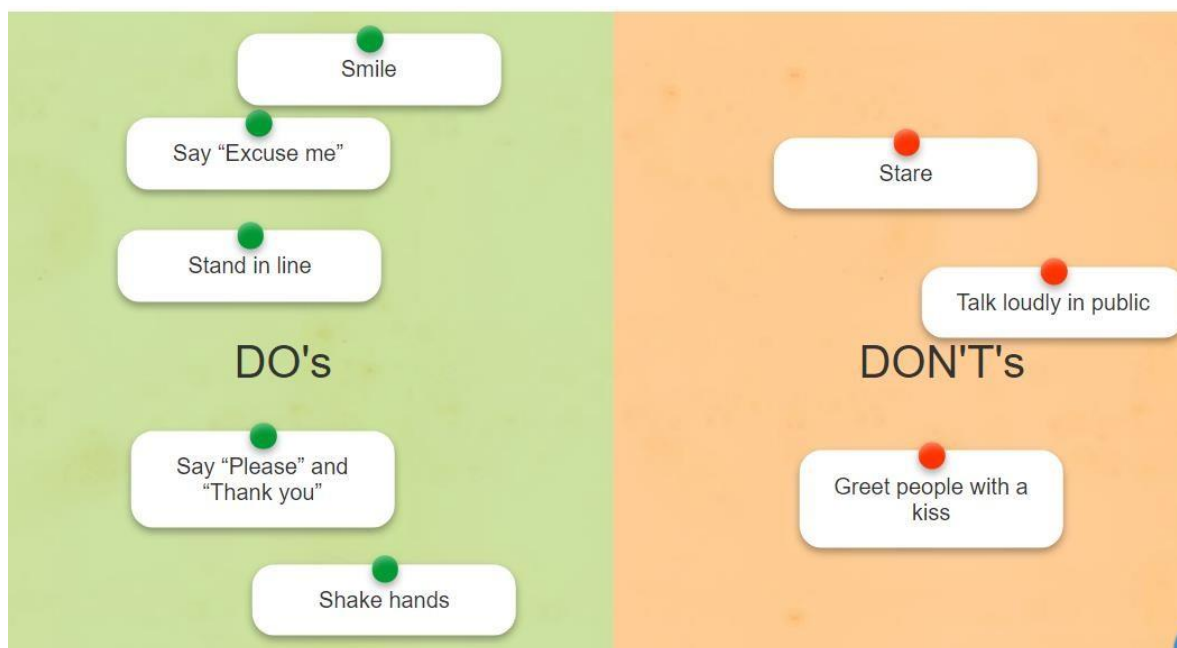

Learning Apps

Знайти пару

Сортування

Nearpod

Заповнення пропусків

Fill in the blanks

On Hanukkah we display our golden We light one every night, for eight nights. Mom cooks to eat. My sister and I play I always win the most

Menorah. dooughnuts money! dreidels. candle

DONE

YouTube

The Present, Past and Future Song

<https://www.youtube.com/watch?v=DP0m4Z-HpGY>

«Вулиця Сезам: подорож до Єрусалиму»

<https://www.youtube.com/watch?v=d3JeXLu63Gw>

*Here We Go 'Round the Mulberry
 Bush*

<https://www.youtube.com/watch?v=G2I7FIhtwio>

*Head, Shoulders, Knees and
 Toes*

<https://www.youtube.com/watch?v=h4eueDYPTIg>

Додаток Ж

*Діагностичний тест з англійської мови наприкінці емпіричного
дослідження*

I. Fill in the gaps with **one word.**

1. Younot studying now, you ... reading.
2.she talking?
3. My brother isthan you. He is 5.
4. This chair is (small) than that one.
5. Who ...my lunch yesterday? – I didn't take it.

II. Choose a correct answer.

1. London is..... of Great Britain.
b) a capital b) the smallest city c) a town
2. What do British people like to drink at 5 o'clock?
b) coffee b) tea c) juice
3. Where does the Queen live?
b) Buckingham Palace b) Tower c) Verkhovna Rada
4. What is the Queen's name?
b) Catherine b) Freddy Mercury c) Elizabeth
5. What kind of weather do British people often have?
a) rainy and foggy b) sunny and hot c) clear and cold